

Development and validation of the SFAS scale: A measure of Slacktivism as a form of action in sport

Mehmet Kara¹ ¹ Mersin University, Faculty of Sports Sciences, Mersin, Türkiye.

ABSTRACT

This study aimed to develop a reliable and valid measurement instrument that elucidate the motivations underlying the slacktivist behaviors exhibited by active athletes with minimal effort and exertion. Qualitative procedures involved the scale development process included focus group interviews, composition writing exercises, and the Lawshe Technique for content validity assessment, while quantitative steps comprised assumption analyses, factor analyses (EFA/CFA), convergent and discriminant validity assessments, and composite reliability calculations. This study involved two distinct participant groups; exploratory factor analysis (EFA) utilized a dataset of 546 observations, whereas confirmatory factor analysis (CFA) was conducted on a dataset of 511 observations. Following factor analyses, the construct validity of the final 24-item instrument was established, featuring a three-factor structure—namely Social Change (Cronbach's $\alpha = .92$, $n=13$), Interaction and Motivation (Cronbach's $\alpha = .84$, $n=6$), and Digital Activism Participation (Cronbach's $\alpha = .72$, $n=5$)—and employing a 5-point Likert-type response format (5=Strongly agree to 1=Strongly disagree). The total variance explained by the model was 57.76%. The key goodness-of-fit indices were indicated satisfactory model fit: $\chi^2/df = 4.37$, RMSEA = .076, SRMR = .072, NFI = .91, and CFI = .86. Athletes' perceptions regarding visibility and efficacy concerning teams or individuals with whom they share emotional bonds, coupled with their desire to achieve substantial benefits at low personal risk and a sense of fostering community ties, may collectively mediate their engagement in digital forms of action by cultivating a shared collective identity. Although slacktivism is explored across diverse academic disciplines, its recognition as an underexplored research domain within sports sciences underscores the significance of the present study. Premised on the notion that while social media is acknowledged as a potent tool for activism, its application and theoretical understanding within sports sciences have remained relatively superficial, the 'Slacktivism as a Form of Action in Sports' (SFAS) scale was systematically developed.

KEYWORDS

Slacktivism, active athletes, validity, reliability.

Introduction

The internet and emerging communication technologies represent pivotal elements in the contemporary world's transformation. As an effective catalyst for social change, the internet is fundamentally reshaping work processes and methodologies (Gürel & Nazlı, 2019). In our current technological landscape, where geographical constraints have been effectively eliminated, internet-based access can influence large populations with unprecedented ease. Contemporary media technologies provide convenient channels through which individuals can fulfill aspirations related to recognition and self-actualization. Individuals can effectively disseminate their perspectives to extensive audiences through platforms, such as Facebook, YouTube, Instagram, and Twitter, or content distribution mechanisms like email and podcasts. Social media is a facilitating mechanism that enables individuals to establish broader spheres of influence with greater rapidity and diminished effort (Yiğit & Karayılan, 2023). Consequently, social media platforms, including Facebook, Twitter, and YouTube, have emerged as practical instruments for perception formation and management, particularly within communication

contexts. The multidimensional nature of social media engagement, combined with such platforms' capacity for extensive reach and rapid information transmission, positions social media tools as central agents in contemporary communication processes (Sak, 2014).

Driven by a desire for recognition, and potentially shaped by a sense of anonymity or constraints of time and resources, individuals may not always wish to participate in actions that express their advocated views physically. Instead, supporting online keyboard activities, perceived as having lower risk and cost and less strenuous, might appear more appealing. The act of expressing opinions online, regardless of distance, or liking links serving a specific purpose, is described as an exercise that contributes to an individual's sense of well-being (Hindman, 2009; Shulman, 2004). By providing this social network support online via keyboard input rather than through physical presence, the individual effectively assumes the role of a digital activist. This is because such participation allows individuals to achieve maximum reach towards their goals with minimal effort (Marichal, 2013). Digital activism, used to describe this efficiency, serves purposes, such as conscious actions utilizing digital networks generally (Ricketts, 2012) and creating awareness through network connections to foster social movements (Karatzogianni, 2015). As individuals perform their actions using the keyboard, this phenomenon can also be termed keyboard activism. Keyboard activism, as a form of activism, can be defined as activities individuals undertake via the internet and social media to draw attention to their ideas on social, political, or sporting issues and to create public awareness.

Individuals may seek to make their influence felt on current issues by using hashtags, videos, photos, or graphics, through online signature campaigns, podcasts, SMS messages, or various other forms of online interaction. Individuals engaging in such interactions from behind their screens using keyboards are termed "slacktivists" (Beykoz, 2024). While such online activities might push individuals towards laziness and potentially harm their quality of life, they can also be considered economical due to the ability to achieve significant outcomes with a single click (Bağ, 2020). The term "slacktivism," coined at a music festival in 1995 by Dwight Ozard and Fred Clark, is a portmanteau of "slacker" (lazy) and "activist" (Skoric, 2012). Contemporary definitions characterize slacktivism as likes and shares made by "lazy activists" for self-gratification (Morozov, 2011), as well as the satisfaction derived by activists from serving their cause through these messages (Fatkin & Lansdown, 2015).

The concept of slacktivism refers to individuals who do not physically participate in actions and protests but provide support or opposition—mostly via social sharing channels—by commenting, writing, liking, or retweeting from their current position (Tarhan, 2013). Broadly defined, slacktivism can be described as a type of online participation, preferred predominantly by young people seeking the feeling of having done something good, encompassing a range of topics from politics and sports to all other societal concerns, and conducted without resorting to civil disobedience (Neumayer & Schoßböck, 2011). Individuals often prefer "lazy activism" over physical participation in protest, celebration, or critical events. Indeed, such passive actions favored by digital activists are safer in terms of personal risk, thereby reducing their responsibility to challenge established norms and practices (Gladwell, 2010).

Besides being referred to as indolent or passive activists, slacktivists may also be called slogan activists, keyboard activists, or cyber activists. Such actions are sometimes defined as armchair activism (Gladwell, 2010) or hashtag activism (Augenbraun, 2011). Slacktivism, which involves using social media accounts to create awareness among the masses and convey individuals' demands for change, aims for a significant and lasting impact. However, digital activism faces certain criticisms. Chief among these are the arguments that media cannot be sufficiently effective without face-to-face participation (Olorunnisola & Martin, 2013) and that those engaged in online activities often fail to undertake other necessary actions required to effect change (Hacıyakupoğlu & Zhang, 2015). Nevertheless, it is generally accepted that slacktivism represents a set of actions that can be utilized as a digital weapon, and that the aim of digital activists is to make their voices heard for a more just and inclusive society with reduced effort.

Slacktivists generally participate in various signature campaigns and groups; they communicate, attempt to disseminate ideas, offer support, and share content from behind their keyboards and screens, aligning with the causes advocated by their peers. They copy, paste, and propagate news, articles, rumors, photos, and videos related to events on social media. They engage via digital channels with the ideas and causes they believe in and endorse (Tarhan, 2013). Indeed, it is possible to characterize slacktivists not merely as individuals who share content, but as passive activists who make supportive gestures, offer backing through likes and comments, or articulate criticisms. This is because the motivation behind slacktivist thought is the individual's desire to feel good (Morozov, 2011). Individuals can derive happiness not only from sharing but also from supporting similar content. Sport can be considered one of the primary and most impactful domains where this phenomenon is observed. Particularly in Turkey, where football is highly popular, and indeed worldwide, slacktivists are seen expressing their emotions, thoughts, and criticisms in writing before or after competitions. Examples of such low-risk actions include changing a profile picture to one wearing a supported team's jersey, sharing a photograph taken in front of a favorite team's stadium, or criticizing a rival team's emblem, stadium, or players. This situation can exert both positive and negative influences on athletes, and sometimes even negative consequences for head coaches and coaches. For instance, slacktivists criticizing on social media that a match was lost because the coach failed to field a desired player can create pressure on the head coach. Indeed, an individual attending or watching a sports organization cannot be expected to hold positive views about every participating athlete, head coach, or coach. Sharing these thoughts on social media platforms can negatively impact athletes. On the positive side, positive posts and opinions shared following success in a match or competition can enhance an individual's achievement motivation and foster many other positive emotions.

Reflecting on the impact of slacktivism, an athlete participating in the 2023 European Volleyball Championship stated, "I didn't use my social media accounts during the championship because what's written inevitably affects me." In 2010, during the World Basketball Championship held in Istanbul, a US player shared a negative comment about the Turkish people via Twitter, prompting significant backlash. Following the reactions, the player was compelled to delete the message, but the post had already been seen worldwide. Beşiktaş, one of Turkey's most prominent clubs, produced a promotional film inviting everyone to Beşiktaş regardless of religion, language, or race, and shared it on social media. Through the communication campaign implemented with the slogan "Come to Beşiktaş," the club reached 1.2 billion people, transcending Turkey's borders and becoming one of the most talked-about sports clubs globally.

Thanks to social media, fan and public interactions have become measurable alongside club follower and subscriber counts, and videos shared on social media platforms have begun to achieve record viewership. While Galatasaray Sports Club has 11.4 million followers on Instagram, 12 million on Facebook, and 11.5 million on Twitter, Fenerbahçe Sports Club possesses 8 million on Instagram, 8.6 million on Facebook, and 9.4 million on Twitter. Beşiktaş Sports Club has 4.9 million on Instagram, 5.5 million on Facebook, and 5 million on Twitter, and Trabzonspor Sports Club has 1.4 million on Instagram, 997 thousand on Facebook, and 1.9 million on Twitter. "Deportes & Finanzas," known for its social media research, reported on Twitter that the official Fenerbahçe Twitter account set a world record for sports teams in January 2021 by receiving 25.3 million interactions. The video post announcing the transfer of the player Mesut Özil on January 24, 2021, received over 295,000 likes and over 95,000 retweets at the time, while being quoted by more than 11,000 users. Similarly, the video announcing İrfan Can Kahveci's transfer garnered over 225,000 likes, more than 43,000 retweets, and was quoted nearly 8,000 times. A championship celebration video, initially shared by the Anadolu Agency and subsequently quoted by the Trabzon Metropolitan Municipality, went viral on digital platforms after being quoted by FIFA. The video, shared by the official FIFA account on May 2, 2022, with the note "When you win your first title in 38 years" and the hashtag

"#MondayMotivation," has thus far reached 12.2 million views worldwide (Kaya, 2022). In this context, the concept of slacktivism is considered to hold a highly significant place within the sports environment. A review of the accessible relevant literature indicated the absence of any instrument capable of measuring slacktivism behaviors specifically within the sports context. This indicates a clear need for a scientific instrument to quantitatively measure such behaviors. Therefore, this study aims to develop a valid and reliable measurement tool for assessing slacktivist behaviors in the field of sports. The absence of a scale that systematically evaluates the superficial digital actions of athletes on social media represents a significant gap in the literature. The instrument developed in this context is intended to be both a psychometric tool for scientific research and an assessment instrument with application potential in fields, such as sport psychology, digital media analysis, and sport management.

Accordingly, the primary objective of this research is to develop a measurement tool with sound psychometric properties to assess the slacktivist behaviors exhibited by individuals active in sports within digital environments. In line with this objective, behavioral indicators based on theoretical foundations were identified, content validity was assessed through expert opinion, and construct validity was examined through exploratory and confirmatory factor analyses. The scale's reliability was tested by calculating Cronbach's alpha and composite reliability coefficients.

Method

Research design and ethical approval

This study was conducted in accordance with the Declaration of Helsinki and received ethical approval from the Mersin University Sport Sciences Ethics Committee (Decision No: 18/12/2023-069). This research aimed to develop a valid and reliable instrument to measure slacktivism among active athletes. A primary objective is to identify factors that predict superficial or low-effort activist behaviors on social media and digital platforms. This is particularly relevant as athletes are often seen as role models and are expected to show sensitivity to social issues. It is anticipated that this instrument will help in understanding how athletes engage with social causes, examining the relationship between digital activism and real-world action, and providing a robust tool for future research. We employed a respondent-centered scaling approach based on sequential summated ratings, which allows for inferences to be drawn from individual responses and is well-suited for analyzing subjective data by assessing the relationships between responses within an ordered framework (Crocker, 2012; Turgut & Baykul, 2010). The technique operates by grading a participant's level of a specific trait according to their responses, directly informing the scale's development through this ordered ranking (Stevens, 2017).

Study group

This research involved two distinct study groups. The first group, used for the Exploratory Factor Analysis (EFA), was recruited in May and June 2024 and initially consisted of 617 active athletes. After conducting preliminary assumption analyses and removing outliers, the EFA was performed on a final sample of 546 participants. The demographic profile of the EFA sample (N=546) was as follows: 35.2% (n=192) were aged 18 or younger, 53.5% (n=292) were between 19 and 25, and 11.4% (n=62) were 26 or older. The sample included 55.9% (n=305) women and 44.1% (n=241) men. A near-even split was observed between individual athletes (52.4%, n=286) and team-sport athletes (47.6%, n=260). Regarding athletic experience, 41.6% (n=227) had 1-3 years, 21.2% (n=116) had 4-6 years, 18.3% (n=100) had 7-9 years, and 18.9% (n=103) had 10 or more years of experience. To establish the scale's final form, a second study group was recruited for Confirmatory Factor Analysis (CFA) and to assess convergent and divergent validity. This second phase of data collection occurred in August and September 2025. The

development of the final measurement instrument proceeded through several subsequent procedural steps.

Scale development process

The stages undertaken for the scale were reported in detail, incorporating feedback obtained from experts and athletes. Input from academics specialized in the field and scale development, as well as opinions from the target audience, guided the process.

Focus group interviews: The present study employed convenience sampling, a qualitative research methodology. As defined by Büyüköztürk et al. (2015), convenience sampling represents a non-probability technique wherein researchers select participants based on accessibility, willingness to participate, or alignment with predetermined criteria. Within this methodological framework, focus group interviews were organized to inform scale development. These structured discussions were conducted between December 15, 2023, and January 15, 2024, at mutually convenient times with a purposefully selected panel comprising three academics with expertise in psychometric scale development and ten individuals identified as active social media users. The primary objectives of these consultative sessions centered on two critical aspects of the instrument development process: generating a comprehensive item pool and determining the optimal rating scale structure for the proposed measure.

Obtaining input from athletes active on social media: Active athletes, whose input was deemed necessary for generating the item pool, were asked for their opinions on the topic and requested to write potential items that could contribute to the pool. Emphasis was placed on understanding which communication tools they used on social media and the criteria that motivated their sharing behaviors. These written submissions were subsequently collected and utilized for the item pool. After reviewing these submissions for language and clarity, a draft form was prepared for expert review.

Literature review: To ensure the item pool possessed a more robust conceptual framework, a literature review was conducted, examining relevant studies. The fact that no existing scale was identified during this review underscores the importance of the current study. However, works unrelated to scale development, such as Eken and Gezmen's (2020) piece titled 'The Impact of the Digital World and Technological Developments on Social Sciences,' and similar publications, contributed to the study. The scope of the research was established by reviewing both national and international literature.

Determination of content validity ratio (CVR): Based on these developments, a candidate form of the scale was created. Feedback was obtained from 5 socially active athletes regarding the clarity of the items and the refinement of criteria related to supporting their teams or athletes. A 20-item trial form was prepared for submission to expert evaluation. This trial form was sent to 6 academics specialized in the field and 3 athletes (totaling 9 experts), who were asked to provide feedback based on 'Representativeness' and 'Clarity' criteria using a scale (3: Good, 2: Needs Improvement, 1: Poor). The form prepared in the Lawshe Technique is expected to produce CVR values ranging from -1 (absolute rejection) to +1 (absolute acceptance). The equation for the analysis based on the content validity ratio is given in Equation 1.

$$CVR = \frac{N_u}{(N/2)} - 1 \text{ (Equation 1)}$$

In this context, N_u represents the number of experts who rated the item as 'Good,' while N indicates the total number of experts providing feedback on the item. If all experts rate the item as 'Good,' the CVR equals 1, whereas if only half of the experts rate it as 'Good,' the CVR is calculated as 0. If all experts indicate the item is 'Poor,' the CVR value becomes -1. As a result of the analysis, if an item yields a CVR of 0 or a negative value, it indicates a lack of content validity, and the item must be definitively removed from the scale (Ayre & Scally, 2014; Lawshe, 1975; Wilson et al., 2012). In this study, the critical CVR value for 9 experts at an $\alpha = .05$

significance level was determined to be .577 (Lawshe, 1975). Therefore, it was concluded that 4 items should be removed from the form as they failed to meet this content validity criterion, while 14 items were deemed appropriate for addition to the trial form based on expert recommendations. Following the expert evaluation and CVR analysis, a total of 4 items were removed from the initial 20-item form presented to experts, and 14 items were added, resulting in a 30-item trial form. Besides, feedback was sought from experts regarding the appropriate rating scale type and labels, leading to a consensus that a 5-point Likert structure (5: Strongly Agree, 4: Agree, 3: Neither Agree nor Disagree, 2: Disagree, 1: Strongly Disagree) would be the most suitable.

Administration of the trial scale form: Following the completion of expert reviews and CVR calculations in March 2024, the 30-item, 5-point Likert-type trial form was finalized. Observations were obtained by administering this trial form to 617 active athletes who voluntarily participated in the research.

Application of factor analyses (EFA-CFA): Before conducting factor analyses (EFA and CFA), the obtained observations were subjected to separate assumption tests, including analyses for missing data, sample adequacy, outliers, multicollinearity detection, factorability of the correlation matrix (R), normality, and linearity. The data analysis techniques employed during these preliminary analyses have been reported in detail.

Data analysis techniques

In this research, which was conducted to identify the social media strategies athletes employ to raise awareness for the teams or individuals they support, factor analyses utilized as the primary quantitative procedure. Assumption testing was conducted separately for both the Exploratory (EFA) and Confirmatory Factor Analyses (CFA). Instrument reliability was assessed by calculating Cronbach's alpha coefficients and Composite Reliability (CR) values. Additionally, McDonald's Omega (ω) was computed to provide a more sensitive assessment of intra-factor reliability (Dunn et al., 2014; Hayes & Coutts, 2020). Factor loadings and the number of factors were also examined.

EFA aims to uncover latent structures underlying observed data patterns by analyzing correlations or covariances among variables, grouping them into fewer underlying factors (Hayton et al., 2004; Watkins, 2018). Although various guidelines exist for EFA sample size, some suggest the participant number should be at least five times the number of items (Cheong et al., 2017), whereas others note that a sample larger than 500 is sufficient for scale validation (Echeverri et al., 2019). Accordingly, the 546 observations used in the EFA were considered an adequate sample size. The analyses proceeded under the assumption of a normal distribution, as the central tendency measures for the scale items—the arithmetic mean, mode, and median—produced proximate values.

To identify extreme values within the observation set, outlier analysis was conducted by examining Mahalanobis distances and Z-scores. Based on the initial outlier analysis, 11 observations were removed. Additionally, 6 observations with Z-scores exceeding ± 3 were excluded from the analysis. All remaining Z-scores ranged between 2.99 and -2.58, indicating that no univariate outliers were present in the observation set when evaluated against the Tabachnick and Fidell (2015) criteria (± 4). Indeed, the Z-score range used to identify patterns or factors explaining variance when evaluating scale items can be extended to ± 4 (Vannatta, 2005). For the detection of multivariate outliers, Mahalanobis distances were analyzed via the Chi-square table criterion ($\chi^2_{30}; .001=59.703$). Consequently, 54 observations yielding values greater than 59.703 were excluded from the analysis. The final Mahalanobis distances ranged from 59.104 to 1.27. From the initially obtained 617 observations, a total of 71 observations were removed, and the EFA proceeded with the remaining 546 observations.

Acknowledging that achieving perfect linearity between two variables is nearly impossible (Field, 2024), the assumption analyses proceeded with normality testing. Accordingly, for the 30 items included in the measurement instrument, skewness coefficients ranged from .601 to -.482, and kurtosis coefficients ranged from .338 to -.973. Based on these results, it was concluded that the values fell within acceptable ranges for normality requirements, specifically between -3.3 and +3.3 for skewness and between -7 and +7 for kurtosis (Bernstein, 2000).

Before the exploratory factor analysis, the assumption of multivariate normality was evaluated. The data set for the items included in this analysis was examined via Mardia's test using Jamovi software (Version 2.4.8). The results indicated that the data set exhibited a multivariate normal distribution, as the values for skewness and kurtosis were not statistically significant (Fabrigar et al., 1999). The calculated values were Mardia's skewness ($z = 1.82$, $p = .071$) and Mardia's kurtosis ($z = 2.14$, $p = .054$).

Similarly, the assumption of multivariate normality was assessed before proceeding with the confirmatory factor analysis (CFA). For this, the data set was examined with Mardia's (1970) test. The results were Mardia's skewness ($z = 1.94$, $p = .062$) and Mardia's kurtosis ($z = 2.21$, $p = .053$). As both significance levels were above .05, these findings demonstrate that the data set met the assumption of multivariate normality. This confirms that the distributional structure was appropriate for the Maximum Likelihood (ML) estimation method used in the CFA (Mardia, 1970).

Tolerance and Variance Inflation Factor (VIF) values were examined to detect potential multicollinearity issues. It was determined that the Tolerance values for the 30 items in the instrument ranged from .686 to .325, and the VIF values ranged from 3.030 to 1.457. As all Tolerance values were $> .20$ and all VIF values were < 5 , it was determined that no multicollinearity problems existed among the items in the observation set (Koo et al., 2012; Singh et al., 2023; Miles, 2005). Likewise, the Durbin-Watson (D-W) value calculated across all items was 1.99. This value provides evidence for the independence of errors (Kalaycı, 2010).

In the analysis conducted to determine the factorability of the correlation matrix (R), another assumption for EFA, the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Measure of Sampling Adequacy value was .960, indicating an excellent level of factorability. Also, Bartlett's Test of Sphericity results suggested that the inter-item correlations were significantly different from zero. Sofroniou and Hutcheson (1999) classify KMO values of .9 and above as 'marvelous' or 'excellent'. Based on these grounds, the significant result ($p < .05$) indicates that the matrix formed for the variables is meaningful and that the structure is suitable for factor analysis (Gürbüz & Şahin, 2014). Given the results of Bartlett's Test of Sphericity, which tests whether the inter-item correlations in the matrix differ significantly from zero, the null hypothesis was rejected ($\chi^2 = 9770$; .694, $p < .05$). Descriptive statistics pertaining to the active athletes participating in the initial phase of the research are presented in Table 1.

Table 1 Information on age, gender, sport category and duration of sport experience parameters of active athletes included in EFA

		N	%
Age	18 and under	192	35.2
	19-25	292	53.4
	26 and over	62	11.4
Gender	Female	305	55.9
	Male	241	44.1
Sport Category	Individual	286	52.4
	Team	260	47.6
Length of Sport Experience	1-3 Years	227	41.6
	4-6 Years	116	21.2
	7-9 Years	100	18.3
	10 or more years	103	18.9
Total		546	100.0

To determine the construct validity of the Slacktivism as a Form of Action in Sport (SFAS) scale, new data were collected, resulting in 547 observations. Before conducting the CFA—which aimed to obtain error variances, standardized factor loadings, and goodness-of-fit indices for the factors that emerged from the EFA—assumption testing was performed on this new dataset. For the measurement instrument, which was reduced from 30 to 24 items following the EFA, assumptions regarding linearity, normality, sample size, and potential multicollinearity issues were examined. The proximity of the mode, median, and arithmetic mean values relative to each other was again interpreted as indicative of normality. Skewness values, although generally negative, ranged from $-.400$ to $.553$, while kurtosis values, also generally negative, ranged from $-.895$ to $.254$. According to the univariate normality assumption cited, values falling entirely within the ± 1 range meet the normality requirement (Bernstein, 2000; Göldağ, 2019). Within the scope of the outlier analysis, five observations were initially excluded from the analysis. Subsequently, Mahalanobis distances were examined for multivariate outliers, and Z-scores were reviewed for univariate outliers. Thirty observations identified as producing Mahalanobis distance values exceeding the critical table value of 51.179 ($\chi^2(24)$ at $p < .001$) and an observation with a Z-score exceeding ± 3 (-3.048) were excluded from the analysis. Following these exclusions, all remaining Mahalanobis distance values ranged from 50.830 to 1.366 , and all remaining Z-scores ranged from 2.002 to -2.039 .

In an attempt to ensure the model would not have difficulty producing reliable estimates when applied to new data, VIF and Tolerance values were analyzed to detect multicollinearity. The inter-item VIF values ranged from 2.999 to 1.332 , while Tolerance values ranged from $.751$ to $.333$. As all Tolerance values were $>.20$ and all VIF values were <5 , it can be stated that there was no multicollinearity problem (Luo, Zhang, Huang, & Chen, 2019; Oh, 2023). From the 547 observations obtained, 36 were removed, and the CFA was conducted with 24 items and 511 observations. Following these assumption analyses, the sample of 511 observations was concluded to be suitable for CFA, considering the criteria of Tabachnick and Fidell (2015). The CFA was performed using the Maximum Likelihood (ML) estimation method, which is appropriate for the sample size and data structure. This method produces consistent and efficient results when the observed variables are multivariately normally distributed (Kline, 2014; Lomax, 2004). Within the scope of multivariate outlier analysis, Mahalanobis distances and Z-scores were examined; after removing outlier observations that exceeded the critical value, the normality of the data set was considered achieved (Byrne, 2013).

Results

Validity findings

EFA results

In the research conducted to identify the potential social media efforts directed by active athletes towards the teams or individual athletes they support, 617 observations were initially obtained for the EFA study group; however, following assumption testing, 71 observations were excluded, and the EFA was performed on the remaining 546 observations. In scaling studies, item communalities—statistical measures indicating the extent to which each item's variance is accounted for by the factors—were calculated (Hair et al., 2019). In the current research, these communality values ranged from $.345$ to $.697$. Considering that gaining further information about the relationship between the items in the measurement instrument and the factors would benefit the study, several methods were employed to provide additional evidence for the factor structure: the Scree plot, Proportion of Variance Explained, the Kaiser Method, and the Variance Explained Criteria (Çokluk et al., 2012). In this study, the Maximum Likelihood (ML) extraction method was chosen for the factor analysis, as it is based on common variance and aims to reveal the latent structures within the scale more accurately.

According to the scree plot obtained following the analysis and presented in Figure 1, the presence of a plateau is observed after the 4th point. Considering that the scale exhibited a 3-factor structure and that, according to the Kaiser Method, an eigenvalue greater than 1 justifies the existence of a factor, it was observed that 3 factors had eigenvalues exceeding 1. The analysis yielded a three-factor structure with eigenvalues greater than 1. The inter-factor correlation levels were examined to improve the interpretability of the factors. As low correlations were observed, the factors were assumed to be independent. Therefore, Varimax, an orthogonal rotation method, was selected to strengthen the interpretability of the factor structure. The Varimax method is recommended, particularly when significant correlations between factors are absent and the objective is to increase the interpretability of each factor individually (Field, 2024). Following these supplementary evidence procedures, interpretation is required regarding the acceptance point for the eigenvalues, which show a decreasing slope from the beginning. Accordingly, the table detailing the variance explained by the factors is also presented to identify the main breakpoints more objectively.

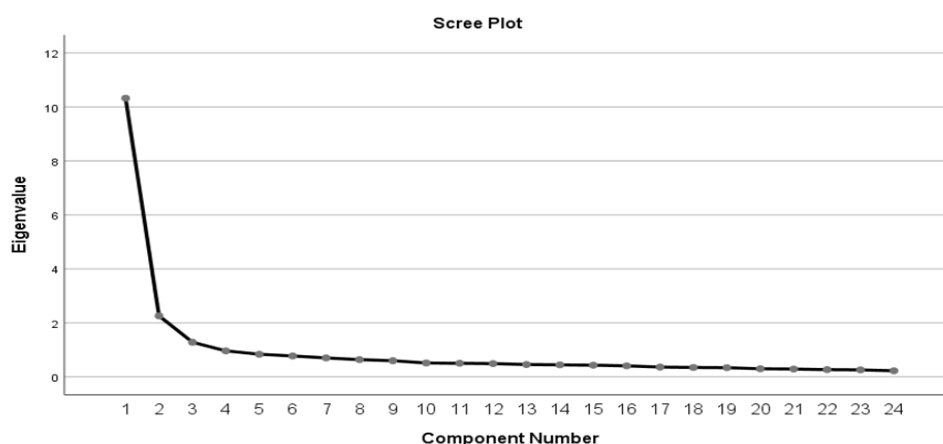

Figure 1 Scree plot

The proportion of variance explained method can be described as a statistical criterion used in various fields to reveal the contribution of different factors to the variations in the observation set (Field, 2024). Contributing to the determination of the main factors, this technique reveals that the maximum number of factors to be obtained is reached when the additional contribution has a value less than 5% (Kalaycı, 2010). Accordingly, analyses showed the existence of a three-factor structure.

As noted by Tabachnick and Fidell (2019), a total variance explained percentage below 30% can be acceptable. However, considering the general view in the social sciences that a range between 40% and 60% is the desired criterion (Çokluk et al., 2012), the 51.953% variance explained in the current research can be considered a reasonable level. Taken together, all indicators point to the presence of a three-factor structure. Horn's (1965) parallel analysis provided additional evidence, which compared the study's eigenvalues with those from randomly distributed data. The results supported a three-factor structure with eigenvalues greater than 1, explaining approximately 52% of the total variance. The first factor explained 26.432% of the total variance, the second factor explained 14.690%, and the third factor explained 10.832%. The six items that were excluded during the EFA, along with the justifications for their removal, are provided in Table 2.

Table 2 Exploratory factor analysis item inferences and rationales

Communalities <0.30 (Items)	Items with Factor Loadings Less than 0.45	Cross-loading Items Items with less than 0.10 difference between their factor loading	Rational Reasons (Factor Naming, Language and Expression)
24	20	3-13-19	14

Following the exploratory factor analysis, item 14 was excluded because it did not establish a meaningful conceptual relationship with its assigned factor. Item 24 was removed because its common variance (communality) was below 0.30, and the removal of item 20 was deemed appropriate as its factor loading was below 0.40. Items 3, 13, and 19 were also excluded due to cross-loading, as the difference between their loadings on separate factors was less than 0.10. A factor loading cutoff value of .40 was utilized, as this threshold is considered sufficient to reflect a significant relationship between the items and the factor (Hair et al., 2019). Accordingly, the pre-EFA 30-item form was reduced to a 24-item, three-factor structure that explains 52% of the variance. The communality values for the final structure of the measurement instrument are provided in Table 3.

Table 3 Common variances, factor loadings of items and respective factors

Item	Item Content	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Communality (h ²)
M1	I think sharing on social media is effective.	.774	.194	.104	.647
M2	I believe digital platforms present challenges as well as opportunities.	.785	.191	.131	.670
M3	When a crisis occurs in sports, I support posts aimed at resolving it.	.789	.085	.056	.633
M4	I believe posts on Instagram accounts increase fan engagement.	.777	.187	.090	.646
M5	Supporting a sports campaign on social media is as important as participating in person.	.760	.158	.129	.662
M6	Online posts are an effective way to draw attention to problems in sports.	.648	.152	.122	.458
M7	Social media support contributes to change in sports.	.609	.241	.157	.512
M8	Problems in sports are communicated to large audiences through social media posts.	.589	.173	.205	.418
M9	Sharing about sports on social media contributes to social change.	.583	.266	.280	.488
M10	Social media is an effective tool for spreading the values I support.	.558	.214	.261	.479
M11	Sharing on social media is as important as supporting in the stands.	.532	.271	.319	.523
M12	I believe I contribute to my team when I post on social media.	.525	.237	.263	.458
M13	Social media posts are effective for energizing other fans.	.504	.233	.270	.501
M14	I support hashtags that reflect my opinions.	.230	.738	.153	.620
M15	I feature my supported team's nicknames or symbols on my social media.	.266	.704	.229	.619
M16	I share my positive opinions during a game, match, or competition I am following.	.259	.695	.286	.632
M17	I retweet sports commentary that I like.	.147	.607	.188	.426
M18	I include my sports-related thoughts in my status updates.	.314	.516	.303	.529
M19	I share social media posts that I agree with.	.209	.426	.223	.381
M20	I participate in protests planned online.	-.008	.072	.735	.545
M21	I want the social media posts I believe in to be shared by people in my circle.	.228	.246	.617	.493
M22	I share my negative opinions during a game, match, or competition I am following.	.230	.285	.555	.442
M23	I would create an account on a social media platform to criticize or show support.	.366	.196	.490	.462
M24	I support posts demanding the resignation of a manager, coach, or other sports figure.	.088	.256	.402	.223
% of Variance Explained		26.432	14.690	10.832	51.953
McDonald's Omega (ω)		.91	.83	.75	
Cronbach's Alpha		.92	.84	.72	

Note. Items are sorted by primary factor loading. Primary loadings for each item are in bold. The total variance explained is 51.95%. Extraction method: Maximum Likelihood. Rotation method: Varimax. The overall Cronbach's Alpha for the scale is .92.

The items of the measurement instrument and their corresponding variance values are presented in Table 3. The total explained variance is approximately 52%, and the Cronbach's alpha internal consistency coefficients are .92 for the first factor, .84 for the second factor, and .72 for the third factor, with an overall alpha of .92 for the entire scale. The factors were named by considering the content and phrasing of the clustered items, supported by a review of the relevant literature. Based on this process, the final factor names, the number of items per factor, and their reliability values are presented in Table 4.

Table 4 Factor names and reliability coefficients

Factor No.	Factor Name	Number of Items	Cronbach's alpha
Factor 1	Social Change	13	.92
Factor 2	Interaction and Motivation	6	.84
Factor 3	Digital Activism Participation	5	.72
Entire Scale		24	.92

Following a review of the literature, it was deemed appropriate to name Factor 1 "Social Change," Factor 2 "Interaction and Motivation," and Factor 3 "Digital Activism Participation." It can be stated that all factors exceeded the critical value for reliability coefficients ($>.60$), as cited by Hair et al., (2019) and that the measurement instrument produces reliable measurements.

CFA results

According to the Confirmatory Factor Analysis (CFA) results, the standardized loading values for the "Social Change" factor ranged from .61 to .82, with item 10 being the strongest indicator. For the "Interaction and Motivation" factor, standardized loadings ranged from .56 to .78, and item 18 was the item that best explained this factor. The standardized loadings for the "Digital Activism Participation" factor ranged from .39 to .68, with item 22 as its strongest indicator. T-values were calculated to assess the items' ability to discriminate between respondents with high and low scores. It is established that for an item to have adequate discriminative power, its t-value should fall outside the -1.96 to +1.96 range (Brown, 2015; Byrne, 2013). The values obtained in the current study were within this critical range. In this context, the standardized values are presented in Table 5, and the t-values are presented in Table 6.

Table 5 Standardized values of the model tested ($p \leq .05$)

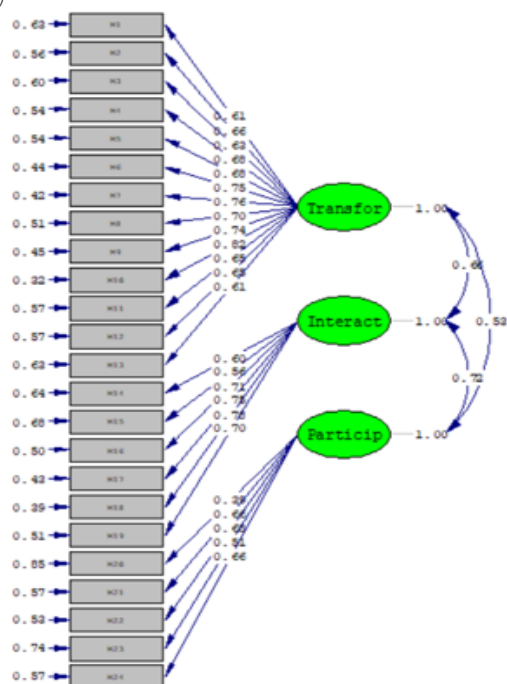

Table 6 Significance levels for t values ($p \leq .05$)

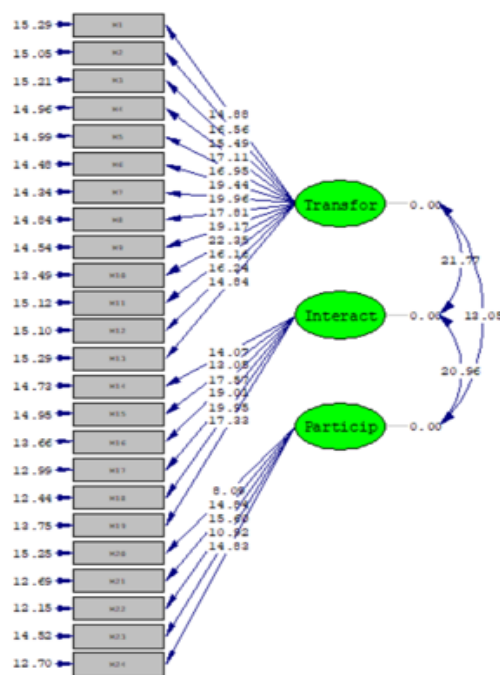

Table 6 documents the t-values associated with each item, confirming that all factor loadings are statistically significant. When considering the broader model goodness-of-fit criteria, which furnish supplementary evidence beyond these individual indicators, a definitive conclusion was reached: the model demonstrates a precise and robust fit with the empirical observations from the study sample (Çokluk et al., 2012). The established threshold criteria utilized for evaluating these model fit indices are presented in Table 7.

Table 7 Goodness of fit measures and values

Measures of goodness of fit	Perfect Fit	Good or Acceptable Fit	Value Achieved
χ^2/df	<2	<5	4.37
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$	.076
SRMR	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$	.073
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI \leq .95$	.91
CFI	$.90 \leq CFI \leq 1.00$	$.85 \leq CFI \leq .90$	.86

Sources: (Munro, 2005; Schreiber et al., 2006; Şimşek, 2020; Hooper et al., 2008).

For the assessment of model fit, the calculated chi-square to degrees of freedom ratio (χ^2/df) yielded a value of 4.37 ($\chi^2 = 1090$, $df = 249$). Considering established guidelines where lower χ^2/df ratios indicate superior model fit (Kline, 2014; Sümer, 2000), the resultant value of 4.37 is deemed to fall within the acceptable critical threshold for model adequacy. Additional key fit indices were computed as follows: RMSEA = .076, SRMR = .073, NFI = .91, and CFI = .86 [90% CI: 0.068–0.084]. The convergence of these indices within generally accepted boundary ranges substantiates the model's appropriateness and utility for the intended measurement purpose (Jöreskog & Sorbom, 1993). The structural model fit for the developed 24-item, 3-factor 'Slackivism as a Form of Action in Sports' (SFAS) scale was thus validated. Within the framework of evaluating the scale's construct validity, key indices reflecting factor characteristics—namely, Maximum Squared Variance (MSV), Average Variance Extracted (AVE), Average Shared Squared Variance (ASV), and Composite Reliability (CR)—have been computed and are systematically presented in Table 8. To furnish evidence for convergent and discriminant validity pertaining to the internal structure of the factors within the measurement instrument, the targeted benchmarks stipulate that Average Variance Extracted (AVE) values should exceed 0.5 ($AVE > 0.5$), and then all Composite Reliability (CR) figures must be greater than their respective AVE values (Yaşlıoğlu, 2017). The findings in Table 8 substantiate the measurement model's construct validity through multiple psychometric indicators.

Table 8 Convergent and divergent validity of the instrument - composite reliability

Factors	AVE	MSV	ASV	CR	Omega (ω)
Social Change	.71	.49	.32	.92	.91
Interaction and Motivation	.53	.28	.20	.84	.83
Digital Activism Participation	.61	.42	.27	.72	.75
Criteria	AVE>.50 CR>AVE	MSV<AVE	ASV<MSV	CR>.70	

Cronbach's alpha for the entire scale: .92

The CR values exceed the AVE values across all factors, satisfying a fundamental criterion for convergent validity ($CR > AVE$). This indicates that the items within each factor demonstrate sufficient internal consistency and shared variance. Conceptually, in multi-factorial measurement models, discriminant (or divergent) validity implies that the items associated with a specific factor exhibit stronger relationships amongst themselves than with items measuring different factors, thereby confirming the distinctiveness of the latent constructs. Examination of the results also reveals that the MSV values are indeed greater than the ASV values for all factors. The assessment also confirms that the AVE values surpass the MSV values, satisfying another key condition for discriminant validity. These results collectively confirm that the three factors in the instrument represent conceptually and statistically distinct constructs. An analysis of the CR values, which furnish supplementary evidence regarding the internal consistency of

the scale's factors, affirms that all calculated CR figures meet or exceed the conventional .70 threshold, thus supporting the overall structural integrity of the measurement model. In addition to the composite reliability coefficients presented in Table 8, McDonald's Omega (ω) values were calculated as a more advanced measure of the factors' internal consistency. This coefficient yields more sensitive results compared to Cronbach's alpha, particularly in cases where there are variations among factor loadings (Dunn, Baguley & Brunsden, 2014; Hayes & Coutts, 2020). The resulting omega coefficients were $\omega = 0.91$ for the "Social Change" factor, $\omega = 0.83$ for the "Interaction and Motivation" factor, and $\omega = 0.75$ for the "Digital Activism Participation" factor. These values indicate that all three sub-dimensions possess a high level of internal consistency.

Conclusion

Individuals often engage in slacktivism through minimal-effort activities, primarily influenced by psychological and social dynamics. This phenomenon is intrinsically connected to the nature of social media platforms, which facilitate rapid and effortless participation in societal issues, allowing individuals to feel they have contributed without requiring deeper involvement or substantive action (Tonkin et al., 2018). This mediated sense of contribution, combined with the online expression of opinions, can generate feelings of satisfaction, reinforced by positive self-perception effects (Andrade, 2023). When an individual's social network engages in similar activities, it can create a reinforcing feedback mechanism that sustains these behavioral patterns (Tonkin et al., 2018). Therefore, examining the depth and breadth of individuals' engagement in slacktivist behaviors appears to represent an important research frontier, warranting further studies. Athletes, as influential societal figures, may similarly participate in slacktivist activities, potentially motivated by distinct factors particularly resonant with their position and identity. Their participation patterns may be shaped by their perceived necessity for social transformation, their sources of interaction and motivation, and their level of engagement with digital activism. The SFAS scale was developed to identify and measure this specific constellation of factors among the athletic population.

This study, designed to investigate the extent to which active athletes utilize social media interactions—either to critique or draw attention by fostering awareness regarding teams or individual athletes with whom they share an emotional connection—was conducted through expert consultation and quantitative procedures, as well as exploratory and confirmatory factor analyses. After these factor analytic procedures, the construct validity of the final 24-item instrument, featuring a 3-factor structure and employing a 5-point rating scale, was established. Drawing upon a thorough literature review, the identified factors were designated as: Social Change, Interaction and Motivation, and Digital Activism Participation. The "Social Change" factor, as the sub-dimension with the highest explained variance, emerges as the strongest predictor of athletes' slacktivist behaviors in digital environments. This suggests that slacktivist actions are directly related to social awareness and the motivation for collective change.

Social change: This factor aggregates items related to athletes' endeavors to effect change via social media, highlighting a discernible trust among athletes in the efficacy of their online posts. It encompasses characteristics, such as issuing challenges to various competitors, a firm belief in the potency of support during crises, the conviction that such online support is as significant as physical participation, a belief in contributing tangibly to change, and the perception that social media offers opportunities to mobilize large audiences.

Interaction and motivation: Concentrating items that emphasize the relational network among supporters concerning the athlete(s) they endorse, this factor reflects athletes placing considerable importance on associated nicknames or symbols. Key features clustered within this dimension include the propensity to disseminate liked comments, diligently follow status updates, and exhibit strong adherence to like-minded viewpoints.

Digital activism participation: Characterized by athletes perceiving online activities as more impactful than physical participation, this factor prominently features the desire for athletes' posts to be widely shared by others. It also captures the expression of negative sentiments related to the individuals or entities they support and feel an emotional connection towards, and encompasses athletes who utilize social media primarily for the act of sharing itself.

Beyond these articulated qualitative dimensions, the quantitative properties of the measurement instrument, particularly the evidence substantiating its validity and reliability, were also compelling. The Social Change subscale consists of 13 items, yielding a Cronbach's alpha internal consistency coefficient of .92. The Interaction and Motivation subscale comprises 6 items, with a Cronbach's alpha of .84. The third factor, designated as Digital Activism Participation, includes 5 items and demonstrates a Cronbach's alpha of .72. For the entire scale, the overall Cronbach's alpha coefficient was calculated at .92. The total variance explained was approximately 52% [CI: 54.38%–61.14%]. The goodness-of-fit indices were as follows: $\chi^2/df = 4.37$, RMSEA = .076 [90% CI: 0.068–0.084], SRMR = .072, NFI = .91, and CFI = .86. Furthermore, all Average Variance Extracted (AVE) values were greater than .50 and greater than the Maximum Shared Variance (MSV) values. All MSV values were also greater than the Average Shared Variance (ASV) values.

Athletes' propensity for slacktivism largely derives from the perceived effectiveness of social media as an activism platform. Through these digital channels, athletes can reach expansive audiences, thereby reinforcing their personal identities, enhancing fan engagement, and directing attention toward significant social issues. However, it is important to acknowledge that such forms of activism may occasionally manifest as superficial engagement with limited capacity to catalyze meaningful societal transformation. We also acknowledge that the study has certain limitations. While Cronbach's alpha and composite reliability coefficients were employed to establish reliability and validity, supplementary criteria, such as establishing concurrent validity against similar established scales, could have strengthened the psychometric foundation. This option was precluded, however, by the absence of existing valid and reliable instruments within the literature designed to measure the level of slacktivism in the domain of sports. In addition, the application of the test-retest technique could have been implemented to ascertain the scale's temporal stability. However, the inherent variability within the target population, compounded by the dynamic environmental conditions, ultimately led to the decision not to utilize this particular methodological approach.

Recommendations

This scale development study seems to provide valuable insights into coaches, sports scientists, and sports organizations regarding digital activism engagement and support mobilization—the new information about athletes' participation in digital activism can be practically applied in various contexts. With this newly designed instrument, researchers can conduct comparative analyses of digital activism patterns across different sports disciplines and between genders. Investigations can be extended to diverse cultural and geographical settings, with cross-cultural adaptations to establish validity across several sociocultural contexts. The potential relationship between slacktivism in sport and tangible field activism represents another promising avenue for research. Researchers could also examine how athletes' digital activism influences sponsorship relationships, media perceptions, and social interactions among stakeholders. Sports administrators, clubs, and governing bodies can utilize this scale to analyze athletes' engagement with digital activism initiatives. The instrument could be administered to diverse athletic populations—, including Olympic competitors, collegiate athletes, and youth participants—, to compare their levels of political, ethical, and social consciousness levels. Regarding the refinement of the scale structure itself, the current psychometric findings could be augmented through supplementary qualitative approaches, such as in-depth interviews and focus group discussions. Longitudinal investigations examining

the evolution of slacktivism tendencies among athletes over time would enrich and contribute to the existing literature with novel perspectives on this emerging phenomenon within sports contexts.

Author contribution rates

1st Author: Contributed 100% to this study.

Conflict of interest declaration

My article, "Development and Validation of the SFAS Scale: A Measure of Slacktivism as a Form of Action in Sport" has no financial conflict of interest with any institution, organization or individual.

References

- Andrade, C. (2023). Real world studies: what they are and what they are not. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 45(5), 537-538. <https://doi.org/10.1177/02537176231188563>
- Augenbraun, E. (2011). *Occupy Wall Street and the limits of spontaneous street protest*. The Guardian, 29.
- Ayre, C., & Scally, A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 47(1), 79-86. <https://doi.org/10.1177/07481756135138>
- Bağ, S. (2020). *Slaktivizm: Yeni Medya ve Siyasal Eylemin Dönüşümü*. Hülür H. Yaşın C. (Eds.), Yeni Medya, Toplum ve Siyasal İletişim, 350-368. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yenimedya/issue/58796/840065>
- Bernstein, I. (2000, April). *Some consequences of violating SEM's assumptions*. In annual meeting of Southwestern Psychological Association, Dallas, TX.
- Beykoz, D. (2024). Sosyal Medya Kullanıcılarının Klktivizm Davranışlarının Analizi: BAİBÜ Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme. *Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 159-173. <https://dergipark.org.tr/en/pub/siad/issue/86281/1487239>
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford publications.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Byrne, B. M. (2013). *Structural equation modeling with Mplus: Basic concepts, applications, and programming*. Routledge.
- Cheong, A. T., Chinna, K., Khoo, E. M., & Liew, S. M. (2017). Determinants for cardiovascular disease health check questionnaire: A validation study. *Plos one*, 12(11), e0188259. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0188259>
- Crocker, L. (2012). *Introduction to measurement theory*. In *Handbook of complementary methods in education research* Routledge.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (Vol. 2). Pegem akademi.
- Dunn, T. J., Baguley, T., & Brunsden, V. (2014). From alpha to omega: A practical solution to the pervasive problem of internal consistency estimation. *British journal of psychology*, 105(3), 399-412. <https://doi.org/10.1111/bjop.12046>
- Echeverri, M., Unni, E., Harpe, S. E., Kavookjian, J., Alkhateeb, F., Ekong, G., & Law, A. (2019). A multi-school validation of a revised scale for assessing cultural competence in pharmacy students. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 83(3), 6602. <https://doi.org/10.5688/ajpe6602>
- Eken, İ., & Gezmen, B. (2020). *Dijital Dünya ve Teknolojik Gelişmelerin Sosyal Bilimlere Etkisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Fatkin, J. M., & Lansdown, T. C. (2015). Prosocial media in action. *Computers in Human Behavior*, 48, 581-586. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.060>

- Field, A. (2024). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage publications limited.
- Gladwell, M. (2010). *Why the revolution will not be tweeted*. *The New Yorker*, 4, 42-49. <https://www.newyorker.com/magazine/2010/10/04/small-change-malcolm-gladwell>
- Göldağ, B. (2019). Lise öğrencilerinin okul kültürü algıları ve okula yabancılaşmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 813-830. <https://doi.org/10.17679/inuefd.511330>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık
- Gürel, E., & Nazlı, A. (2019). Dijital aktivizm: Change.org kampanyaları üzerine bir analiz. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 187-206. <https://doi.org/10.18037/ausbd.668642>
- Hacıyakupoğlu, G. ve Zhang, W. (2015). Türkiye'deki Gezi protestoları sırasında sosyal medya ve güven. *Bilgisayar aracılı iletişim dergisi*, 20 (4), 450-466.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.
- Hayes, A. F., & Coutts, J. J. (2020). Use omega rather than Cronbach's alpha for estimating reliability. *But.... Communication Methods and Measures*, 14(1), 1-24. <https://doi.org/10.1080/19312458.2020.1718629>
- Hayton, J. C., Allen, D. G., & Scarpello, V. (2004). Factor retention decisions in exploratory factor analysis: A tutorial on parallel analysis. *Organizational research methods*, 7(2), 191-205. <https://doi.org/10.1177/1094428104263675>
- Hindman, M. (2009). *The myth of digital democracy*. Princeton University Press.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008, September). Evaluating model fit: a synthesis of the structural equation modelling literature. In *7th European Conference on research methodology for business and management studies* (Vol. 2008,).
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Scientific software international.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (Vol. 5). Asil Yayın Dağıtım.
- Karatzogianni, A. (2015). *Firebrand waves of digital activism 1994–2014: The rise and spread of hacktivism and cyberconflict*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137317933>
- Kaya, M. (2022). *Dört büyükler sosyal medyada yarışıyor*. Erişim tarihi: 28.10.2023. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/dort-buyukler-sosyal-medyada-da-yarisiyor/2643069#>
- Kline, P. (2014). *An easy guide to factor analysis*. Routledge.
- Koo, K. H., Stephens, K. A., Lindgren, K. P., & George, W. H. (2012). Misogyny, acculturation, and ethnic identity: Relation to rape-supportive attitudes in Asian American college men. *Archives of sexual behavior*, 41, 1005-1014. <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9729-1>
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4). <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Psychology Press.
- Luo, X., Lin, F., Zhu, S., Yu, M., Zhang, Z., Meng, L., & Peng, J. (2019). Mine landslide susceptibility assessment using IVM, ANN and SVM models considering the contribution of affecting factors. *PloS one*, 14(4), e0215134. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0215134>
- Mardia, K. V. (1970). Measures of multivariate skewness and kurtosis with applications. *Biometrika*, 57(3), 519-530. <https://doi.org/10.1093/biomet/57.3.519>
- Marichal, J. (2013). Political Facebook groups: Micro-activism and the digital front stage. *First Monday*, 18(12). <https://doi.org/10.5210/fm.v18i12.4653>
- Miles, J. (2005). *Tolerance and variance inflation factor*. In B. S. Everitt & D. C. Howell (Eds.), *Encyclopedia of statistics in behavioral science* (Vol. 4, pp. 2055–2056). Wiley. <https://doi.org/10.1002/0470013192.bsa667>
- Morozov, E. (2011). *The net delusion: How not to liberate the world*. Penguin.
- Munro, B. H. (2005). *Statistical methods for health care research* (Vol. 1). lippincott williams & wilkins.
- Neumayer, C., & Schoßböck, J. (2011, May). *Lurkers in politics?* [Conference presentation]. Conference on E-Democracy and Open Government, p. 131, Vienna, Austria.

- Oh, V. Y. (2023). Direct versus indirect measures of mixed emotions in predictive models: a comparison of predictive validity, multicollinearity, and the influence of confounding variables. *Frontiers in Psychology*, 14, 1231845. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1231845>
- Olorunnisola, A. A., & Martin, B. L. (2013). Influences of media on social movements: Problematizing hyperbolic inferences about impacts. *Telematics and informatics*, 30(3), 275-288. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2012.02.005>
- Ricketts, A. (2012). *The activists' handbook: a step-by-step guide to participatory democracy*. Bloomsbury Publishing.
- Sak, E. (2014). Kamu diplomasisi ve Çin. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 2(1),9-25. <https://doi.org/10.16954/bacad.36243>
- Schreiber, J. B., Nora, A., Stage, F. K., Barlow, E. A., & King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of educational research*, 99(6), 323-338. <https://doi.org/10.3200/JOER.99.6.323-338>
- Shulman, S. W. (2004). The internet still might (but probably won't) change everything. *ISJLP*, 1(1), 111-145. https://agoraparl.org/sites/default/files/agoradocuments/The%20Internet%20Still%20Might%20%28but%20Probably%20Won%E2%80%99t%29%20Change%20Everything_0.pdf
- Singh, A., Kumar, V., Singh, H., Chowdhury, S., & Sharma, S. (2023). Assessing the coverage of full antenatal care among adolescent mothers from scheduled tribe and scheduled caste communities in India. *BMC Public Health*, 23(1), 798. <https://doi.org/10.1186/s12889-023-15656-1>
- Skoric, M. M. (2012). What is slack about slacktivism. *Methodological and conceptual issues in cyber activism research*, 77(7), 7-92.
- Sofroniou, N., & Hutcheson, G. (1999). *The multivariate social scientist: Introductory statistics using generalized linear models*. Sage Publications.
- Stevens, S. S. (2017). *Psychophysics: Introduction to its perceptual, neural and social prospects*. Routledge.
- Sümer, N. (2000). *Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar*. Türk Psikoloji Yazıları.
- Şimşek, Ö. F. (2020). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekin Yayınevi
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Nobel yayınevi
- Tarhan, U. (2013). *Slactivizm-Slaktivizm & Clicktivism -Kliktivism*. Erişim tarihi: 27.10.2023. Erişim adresi: <https://www.ufutarhan.com/makale/slactivizm-slaktivizm-clicktivism-kliktivism-nedir?>
- Tonkin, E. L., Burrows, A., Woznowski, P. R., Laskowski, P., Yordanova, K. Y., Twomey, N., & Craddock, I. J. (2018). Talk, text, tag? Understanding self-annotation of smart home data from a user's perspective. *Sensors*, 18(7), 2365. <https://doi.org/10.3390/s18072365>
- Turgut, M. F., & Baykul, Y. (2010). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (Vol. 2). Pegem Akademi.
- VanNatta, M. (2005). Constructing the battered woman. *Feminist Studies*, 31(2), 416-443. <https://www.jstor.org/stable/20459035>
- Watkins, M. W. (2018). Exploratory factor analysis: A guide to best practice. *Journal of black psychology*, 44(3), 219-246. <https://doi.org/10.1177/0095798418771807>
- Wilson, F. R., Pan, W., & Schumsky, D. A. (2012). Recalculation of the critical values for Lawshe's content validity ratio. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 45(3), 197-210. <https://doi.org/10.1177/0748175612440286>
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/369427>
- Yiğit, İ., & Karayılan, G. (2023). Planlanmış davranış teorisinin slaktivizme etkisi: Twitter kullanıcıları üzerine bir araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 27(2), 297-318. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/218597>

Sporda bir eylem biçimi olarak Slactivizm Ölçeği “SÖ”: Bir ölçek geliştirme çalışması

Mehmet Kara¹

¹ Mersin Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Mersin, Türkiye.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, aktif sporcuların minimum çaba ve emekle sergiledikleri slaktivist davranışları hangi motivasyonla gerçekleştirdiklerini ortaya koyan güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı geliştirmektedir. Ölçek geliştirme sürecinde başvurulmuş niteliksel işlemler: odak grup görüşmeleri, kompozisyon yazımı ve Lawshe Tekniği’den oluşurken, niceliksel adımlar: sayıltı analizleri, faktör analizleri, yakınsak-ıraksak geçerlikler ve bileşik güvenirlikten oluşmaktadır. İki çalışma grubundan oluşan ölçekleme çalışmasında Açıklayıcı Faktör Analizi 546, Doğrulamalı Faktör Analizi ise 511 gözlem setinden oluşmaktadır. Faktör analizleri sonrası, Sosyal Değişim (cronbach $\alpha=0,92$, $n=13$), Etkileşim ve Motivasyon (cronbach $\alpha=0,84$, $n=6$) ile Dijital Aktivizm Katılımı (cronbach $\alpha=0,72$, $n=5$) olmak üzere 3 faktörlü, 5’li likert yapıda toplamda 24 maddelik nihai formun yapı geçerliği sağlanmıştır. Açıklanan varyans oranı %51,953, güven aralığı [GA: %54,38–%61,14] olarak belirlenmiş ve uyum iyiliği kriterleri: $\chi^2/sd=4,37$, RMSEA=0,076 [90% GA: 0,068–0,084], SRMR=0,072, NFI=0,91 ve CFI=0,86’dır. Sporcuların duygusal bağ kurdukları takımlar ya da bireysel sporcular hakkındaki görünürlük ve etkili olma düşünceleri, düşük risk ile yüksek fayda elde etme arzuları onların dijital eylemlere katılmalarına aracılık edebilir. Slaktivizmin çeşitli disiplinlerde araştırılmasına rağmen spor bilimleri alanında inceleme alanı olarak eksik görülmesi, çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Sosyal medyanın etkili bir aktivizm aracı olarak görülmesine rağmen spor bilimleri alanında yüzeysel kaldığı düşüncesiyle “Sporda Bir Eylem Biçimi Olarak Slactivizm Ölçeği” geliştirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELE

Slaktivizm, aktif sporcular, geçerlik, güvenirlik.

Giriş

İnternet ve yeni iletişim teknolojileri, modern dünyanın önemli gündem maddelerinden biridir. Toplumsal değişime yönelik etkili bir katalizör olarak kabul edilen internet, işi ve işin yapılma şeklini değiştirerek yeni bir düzenin kurulmasını sağlamaktadır (Gürel ve Nazlı, 2019). Dünyada teknoloji sayesinde coğrafi sınırların ortadan kalktığı günümüzde, internet tabanlı erişim, kitleleri kolaylıkla etkileyebilmektedir. Yeni medya teknolojilerinin, bireylerin takdir görme ve kendini gerçekleştirme gibi isteklerini giderme yolunda kolaylıklar sunduğu düşünülmektedir. Bireyler Facebook, YouTube, Instagram ve Twitter gibi sosyal medya araçları ya da yine internet tabanlı e-posta ve podcast gibi içerik üreten kanallar vasıtasıyla savundukları düşüncelerini geniş kitlelere aktarabilmektedirler. Sosyal medya, bireylerin fikirlerini geniş kitlelere ulaştırmada kolaylaştırıcı bir araç olarak daha hızlı ve daha az çaba ile geniş bir etki alanı oluşturmaktadır (Yiğit ve Karayılan, 2023). Bu etki alanı sayesinde sosyal medya araçlarının (facebook, twitter, youtube vs.) özellikle iletişim alanında algı oluşturma ve yönetmede önemli araçlar haline geldiği görülmektedir. Dolayısıyla sosyal medya faaliyetlerinin içsel dışsal boyutunun var olması, geniş bir kitleye hitap etme olanağına sahip olması ve bilginin hızlı bir şekilde aktarımını gerçekleştirmesi, sosyal medya araçlarının bu süreçte en önemli aktörlerden biri olarak konumlanmasını sağlamaktadır (Sak, 2014).

Bireyler takdir görme isteğiyle, gerek gizli kalma hissiyatı gerekse zaman ve maddi koşullar sebebiyle savundukları düşünceleri ortaya koyan eylemlere her zaman fiziki katılım sağlamak istemeyebilirler. Bunun yerine risk oranı ve maliyeti daha az olarak görülen ve daha az yorucu olduğu düşünülen çevrimiçi klavye etkinliklerine destek vermek, bireylere daha cazip gelebilir. Bireylerin fikirlerini mesafe gözetmeksizin, çevrimiçi olarak dile getirme yoluyla yorumlamada bulunması ya da belirli bir amaca hizmet eden bağlantıların beğenilmesi kişinin kendisini iyi hissetmesine aracılık eden bir egzersiz olarak ifade edilmektedir (Hindman, 2009; Shulman, 2004). Birey bu sosyal ağ desteğini bizzat fiziksel katılım yoluyla değil de çevrimiçi olarak klavye desteği ile yaptığı için bir nevi dijital eylemci konumuna geçmiş olur. Çünkü kişi bu tür katılımı minimum çaba ile hedeflere maksimum bir ulaşım sağlayabilirler (Marichal, 2013). Bu verimliliği tanımlamada kullanılan dijital aktivizm, dijital ağlardan genel anlamda faydalanarak yapılan bilinçli eylemler (Ricketts, 2012), toplumsal bir hareket oluşturmak amacıyla ağ bağlantıları ile farkındalık yaratmak (Karatzogianni, 2015) gibi amaçlara hizmet eder. Bireyler eylemlerini klavye ile yaptıkları için bu durumu klavye aktivizmi olarak adlandırmak da mümkündür. Bir aktivizm türü olan klavye aktivizmi sosyal, politik ya da sportif konularda, bireylerin fikirlerine dikkat çekip toplum nezdinde bir farkındalık oluşturmak adına internet ve sosyal medya aracılığı ile gerçekleştirdikleri faaliyetler olarak ifade edilebilir.

Bireyler güncel konulara dair etkilerini hashtag, video-fotoğraf ya da grafikler kullanarak, çevrimiçi imza kampanyaları aracılığıyla, podcastlerle, SMS yoluyla ya da çeşitli çevrimiçi etkileşim yollarıyla hissettirmek isteyebilirler. Ekran başında klayvelerini kullanarak bu şekilde etkileşim yapan bireyler ise "Slactivist" olarak isimlendirirler (Beykoz, 2024). Bu tür çevrimiçi faaliyetler bireyleri tembelliğe ittiği için kişinin yaşam kalitesine zarar verebilir ancak tek tuşla birçok kazanım sağlaması nedeniyle de ekonomik olduğu söylenebilir (Bağ, 2020). Slaktivizm kavramı ilk kez 1995 yılında, Dwight Ozard ve Fred Clark tarafından organize edilen bir müzik festivalinde; gençlerin sosyal adalet konularına ilgisini artırmak amacıyla oluşturulan farkındalık kampanyalarında kullanılmıştır. Bu kavram, 'slacker' (tembel) ve 'activist' (eylemci) kelimelerinin birleşiminden oluşur ve sembolik olarak minimum çaba ile maksimum destek sağlamayı temsil eder (Skoric, 2012). Güncel tanım olarak ise Slaktivizm, tembel eylemcilerin kendilerini rahatlatmak adına yaptıkları beğeni ve paylaşımlar olarak ifade edilmenin yanı sıra (Morozov, 2011), aktivistler tarafından verilen bu mesajlar ile amaçlarına hizmet etmenin verdiği mutluluk olarak ifade edilmektedir (Fatkin ve Lansdown, 2015).

Slaktivizm kavramı, eylem ve protestolara fiziksel olarak katılmayan, ancak durduğu yerden yorum yaparak, yazarak, like ederek, RT'leyerek (retweetlemek, kendi hesabından doğrudan paylaşım yapmak) çoğunlukla sosyal paylaşım kanallarından destek veya köstek olanlara verilen isimdir (Tarhan, 2013). Geniş tanımı ile "Slaktivizm", siyaset, spor ya da toplumu ilgilendiren diğer tüm konulara kadar uzanan bir çerçevede daha çok gençlerin iyi bir şey yapmış olmak hissiyatı amacıyla tercih ettikleri ve sivil olarak itaatsizliğe başvurmadan gerçekleştirdikleri çevrimiçi katılım türü olarak ifade edilebilir (Neumayer ve Schoßböck, 2011). Bireyler protesto, kutlama ya da eleştiri etkinliklerine fiziksel olarak katılmaktansa tembel aktivistliği daha fazla tercih ederler. Nitekim dijital eylemcilerin tercih ettiği bu tür pasif eylemler, kişisel riskler açısından daha güvenli olduğundan, yerleşik norm ve uygulamalarla yüzleşme sorumlulukları azalmış olur (Gladwell, 2010).

Slactivistler, miskin ya da pasif eylemciler olarak anılmanın yanı sıra sloganik aktivist, klavye aktivisti ya da siber aktivist olarak isimlendirilebilirler ve bu tür eylemler ise koltuk aktivizmi (Gladwell, 2010) ya da hashtag aktivizmi (Augenbraun, 2011) olarak tanımlanmaktadır. Kitlelerde farkındalık oluşturmak ve bireylerin değişim taleplerini iletmek amacıyla, sosyal medya hesaplarını kullanmak olan slaktivizm, ciddi bir kalıcı etkiyi hedeflemektedir. Ancak dijital aktivizmin eleştirildiği bazı noktalar mevcuttur. Yüzyüze katılım sağlanmadan medyanın yeterince etkili olamayacağı (Olorunnisola ve Martin, 2013) ya da çevrimiçi faaliyetleri yürütenlerin etki etmek için gerekli diğer faaliyetlerde bulunmadığı (Hacıyakupoğlu ve Zhang, 2015) bu eleştirilerin başını çekmektedir. Ancak toplumda yerleşmiş olan genel kabulün,

slactivizmin bir dijital silah olarak kullanılabilen eylemler bütünü olduğu ve dijital aktivistlerin amacının daha adil ve daha kapsayıcı bir toplum için daha az emek ile seslerini duyurmak olduğu ifade edilebilir.

Slaktivistler genel olarak bir takım imza kampanyalarına, gruplara katılır ve klavye, ekran başında yandaşlarının savundukları şeyler doğrultusunda iletişim kurar, fikirleri yaymaya çalışır, destekler, paylaşırlar. Olaylara ilişkin haberleri, yazıları, duyumları, fotoğrafları, videoları kopyalar, yapıştırır, sosyal medyada yayarlar. İnadıkları, katıldıkları fikre, davaya dijital kanallardan katılırlar (Tarhan, 2013). Ayrıca slactivistlerin yalnızca paylaşım yapan kimseler değil, destekleyici jestler yapan, beğeni ve yorumları ile destek veren ya da eleştirilerini dile getiren pasif eylemciler olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü slactivist düşüncenin motivasyonunu kişinin kendisini iyi hissetmesi oluşturmaktadır (Morozov, 2011). Kişiler sadece paylaşım yaparak değil, benzer paylaşımlara destek vererek de mutlu olabilirler. Bu durumun en çok hissedildiği ve en etkili olduğu alanların başında sporun olduğu söylenebilir. Özellikle futbol branşının popüler olduğu Türkiye özelinde ve tüm dünyada, bir müsabaka öncesi ya da sonrası slaktivistlerin paylaşım yaparak duygu, düşünce ve eleştirilerini yazıya döktükleri görülmektedir. Desteklediği takımın formasını giyerek profil fotoğrafı yapmak, sevdiği takımın stadının önünde fotoğraf paylaşmak ya da rakip takımın armasını, stadını, oyuncusunu eleştirmek daha az risk taşıdığı için bu tür eylemlere örnek olarak gösterilebilir. Bu durum sporcular açısından hem olumlu hem de olumsuz yönde etkiye sahip olabilir. Hatta bazen teknik direktör ve antrenör açısından bile olumsuz yönleri olabilir. Örneğin müsabakada istenilen futbolcuyu sahaya çıkarmaması sebebiyle maçın kaybedildiği yönünde sosyal medya mecralarında eleştiriler yapan slaktivistler, teknik direktör üzerinde baskı oluşturabilirler. Nitekim bir spor organizasyonuna katılan ya da izleyen kişinin, sportif eyleme katılan her sporcu için ya da teknik direktör ve antrenör için olumlu görüşlere sahip olması beklenemez. Dolayısıyla bu düşüncelerin sosyal medya mecralarında paylaşılması, sporcular açısından olumsuz etki oluşturabilir. Olumlu yönlerine bakıldığında, bir maç ya da müsabaka sonrası elde edilen başarıyla ilgili yapılan olumlu paylaşım ve görüşler kişinin başarı motivasyonunun ve daha birçok olumlu duygusunun artmasına sebep olabilir.

Slactivizm etkisine göz atılacak olursa, 2023 Avrupa voleybol şampiyonasına katılan bir sporcu "şampiyona süresince sosyal medya hesaplarını kullanmadım çünkü yazılanlar ister istemez beni etkiliyor" şeklinde bir ifadesi vardır. 2010 yılında İstanbul'da düzenlenen dünya basketbol şampiyonasında ABD'li bir oyuncu Türk Halkı hakkında olumsuz bir yorumu twitter aracılığıyla paylaşınca aşırı tepki toplamış, tepkiler sonrasında oyuncu mesajı silmek zorunda kalmış; ancak tüm dünya bu paylaşımı görmüştür. Türkiye'nin en önemli kulüplerinden biri olan Beşiktaş; din, dil, ırk gözetmeden herkesi Beşiktaş'a çağıran bir reklam filmi hazırlamış ve bunu sosyal medyada paylaşmıştır. "Come to Beşiktaş" sloganıyla gerçekleştirilen iletişim kampanyası sayesinde 1.2 milyar kişiye ulaşılarak Türkiye'nin sınırları aşılmış ve Beşiktaş Spor Kulübü dünyada adından en çok söz ettiren kulüplerden biri olmuştur.

Öte yandan sosyal medya sayesinde, kulüplerin takipçi sayısı ve abone sayıları kadar, taraftar ile kamuoyu etkileşimleri de ölçülebilir hale gelmiş, sosyal medya platformlarından paylaşılan videolar izlenme rekorları elde etmeye başlamışlardır. Galatasaray Spor Kulübü Instagram'da 11.4 milyon takipçi, Facebook'ta 12 milyon, Twitter'da 11.5 milyon takipçiye sahipken, Fenerbahçe spor kulübü Instagram'da 8 milyon, Facebook'ta 8.6 milyon, Twitter'da 9.4 milyon, Beşiktaş spor kulübü Instagram'da 4.9 milyon, Facebook'ta 5.5 milyon, Twitter'da 5 milyon ve Trabzonspor spor kulübü Instagram'da 1.4 milyon, Facebook'ta 997 bin, Twitter'da 1.9 milyon takipçi sayısına sahiptirler. Sosyal medya araştırmalarıyla bilinen "Deportes ve Finanzas"ın Twitter hesabından yapılan açıklamada, Fenerbahçe resmi Twitter hesabının Ocak 2021'de 25.3 milyon etkileşim alarak spor takımları bazında bir dünya rekoru kırdığı açıklanmıştır. Mesut Özil isimli sporcunun transferinin duyurulduğu 24 Ocak 2021 tarihli videolu paylaşımı, o dönem 295 binden fazla beğeni, 95 binden fazla retweet alırken, 11 binden fazla kişi tarafından alıntılanırken, İrfan Can Kahveci'nin transferinin duyurulduğu video ise 225 binden fazla beğeni, 43 binden fazla

retweet almış ve yaklaşık 8 bin kere alıntılanmıştır. İlk olarak Anadolu Ajansının paylaştığı ve Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın da alıntılanadığı şampiyonluk kutlaması videosu, FIFA (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği) tarafından alıntılanmasının ardından dijital platformda viral olmuştur. FIFA resmi hesabının 2 Mayıs 2022' de "When you win your first title in 38 years (38 yıl sonra ilk şampiyonluğunuzu kazandığınızda)" notu ve "Monday Motivation" etiketiyle paylaştığı video, şu ana kadar dünya çapında 12.2 milyon izlenme sayısına erişmiştir (Kaya, 2022). Bu bağlamda spor ortamında slactivizm kavramının oldukça önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Ulaşılabilen ilgili yazında spor ortamında slactivizm davranışlarını ölçebilen herhangi bir araç bulunmadığı anlaşılmıştır. Slaktivizm davranışlarının nicel olarak ölçülebilmesi için bilimsel bir araca ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu kapsamda çalışma, spor alanında slaktivizm davranışlarını ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmeyi hedeflemektedir. Literatürde, sporcuların sosyal medyadaki yüzeysel dijital eylemlerini sistematik olarak değerlendiren bir ölçüm aracının bulunmaması önemli bir boşluk olarak görülmektedir. Bu kapsamda geliştirilen ölçme aracı, hem bilimsel araştırmalarda kullanılabilecek psikometrik bir araç hem de spor psikolojisi, dijital medya analizi ve spor yöneticiliği gibi alanlarda uygulama potansiyeli taşıyan bir değerlendirme aracı niteliğindedir.

Bu bilgi ve gerekçelerle araştırmanın temel amacı, spor alanında aktif olarak yer alan bireylerin dijital ortamlarda sergiledikleri slaktivist davranışları ölçmeye yönelik psikometrik özellikleri geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaca bağlı olarak kuramsal temellere dayalı davranış göstergeleri tanımlanmış, kapsam geçerliği uzman görüşleriyle değerlendirilmiş, yapı geçerliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleriyle sınanmış, ölçeğin güvenirliği ise Cronbach's alfa ve bileşik güvenirlik katsayılarıyla test edilmiştir.

Yöntem

Araştırma türü ve etik onay

Bu çalışma, Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yürütülmüş ve Mersin Üniversitesi Spor Bilimleri Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Karar No: 18/12/2023-069). Mevcut çalışmada aktif sporcuların, slactivizm (tembel aktivizm) düzeylerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sporcuların sosyal medya ve dijital platformlar vasıtasıyla yüzeysel ya da daha düşük çaba gerektiren aktivist davranışlar sergilemelerinin hangi faktörlerle ile gerçekleştirileceğinin tahmini temel hedeftir. Çünkü sporcuların, toplumda rol model olarak görülmeleri nedeniyle sosyal konulara duyarlılık göstermeleri beklenmektedir. Bu ölçme aracının, sporcuların sosyal meselelere katılım biçimlerini anlamaya, dijital aktivizm ile gerçek dünya eylemleri arasındaki ilişkiyi incelemeye ve gelecekteki araştırmalara sağlam bir ölçüm aracı sunacağı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında denek yanıtlarına dayalı sıralı toplamlar yoluyla ölçekleme yaklaşımı kullanılmıştır. Denek tiplerinin yanıtlarına dayalı olarak dereceli toplamlara dayalı yanıtlayıcı merkezli ölçekleme yaklaşımı, bireylerin tepkilerinden çıkarım elde edilmesini sağlar (Crocker, 2012). Ayrıca sıralı toplamlar yoluyla ölçekleme yaklaşımı, bireylerin yanıtlarına dayalı olarak araştırmada yer alan değişkenlerin sıralı bir biçimde değerlendirilmesini sağlayan bir yöntem olarak ifade edilebilir. Bu yaklaşım, özellikle ulaşılan öznel verilerin analiz edilmesinde tercih edilip, bireylerin yanıtları arasındaki ilişkileri belirli bir sıralama içerisinde değerlendirerek ölçüm yapmaya imkân tanır (Turgut ve Baykul, 2010). Bu yöntem katılımcıların belirli bir özelliğe sahip olma düzeylerini, verdikleri yanıtlara bağlı olarak bir sıralama içinde derecelendirir ve bu sıralamaya dayanarak ölçek geliştirme sürecine katkıda bulunur (Stevens, 2017).

Çalışma grubu

Araştırmada iki farklı çalışma grubu yer almaktadır. Ölçme modelinin keşfi için gözlemler, Mayıs ve Haziran 2024 tarihlerinde 617 aktif sporcudan elde edilmiştir. Ulaşılan 617 gözlem ile Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmeden önce sayıltı analizleri uygulanmış uç değerler

analiz dışı tutulmuş ve AFA, 546 gözlem ile gerçekleştirilmiştir. AFA katılımcı sporcuların; % 35.2'si (n=192) 18 yaş ve altı, % 53.5'i (n=292) 19-25 yaş arası, % 11.4'ü (n=62) 26 yaş ve üzeri; % 55.9'u (n=305) kadın, % 44.1'i (n=241) erkek; % 52.4'ü (n=286) bireysel sporcu, % 47.6'sı (n=260) takım sporcusu; % 41.6'sı (n=227) 1-3 yıl arası spor deneyimine sahip, % 21.2'si (n=116) 4-6 yıl arası spor deneyimine sahip, % 18.3'ü (n=100) 7-9 yıl arası spor deneyimine sahip, % 18.9'u (n=103) 10 yıl ve üzeri spor deneyimine sahiptir. Ölçeğin nihai formunu oluşturma amacıyla yakınsak ve iraksak geçerlik ile Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. DFA için tekrar veri toplama yoluna gidilerek, gözlemler Ağustos ve Eylül 2025 tarihinde elde edilmiştir. Ölçme aracına ait nihai formun geliştirilme süreci, çeşitli işlem basamakları ile sağlanmıştır.

Ölçek formunun gelişim süreci

Ölçeğe ilişkin gerçekleştirilen aşamalar, uzman ve sporcu görüşleri alınarak detaylıca raporlanmıştır. Alanda uzman ve ölçek geliştirme çalışmaları bulunan bilim insanları ve hedef kitle görüşleri sürece yön vermiştir.

Odak grup görüşmesi: Bu ölçekleme çalışmasında nitel araştırma teknikleri içerisinde yer alan elverişli örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Elverişli örnekleme, araştırmacının ulaşılabilir ve gönüllü bireyleri belirli ölçütlere göre seçtiği olasılıklı olmayan bir örnekleme türüdür (Büyüköztürk vd., 2015). Bu çerçevede ölçek için faydalı olduğu düşünülen odak grup görüşmeleri düzenlenmiştir. Belirlenen ortak ve uygun zamanlarda ölçek geliştirme alanında uzman olan 3 akademisyen ve sosyal medyayı aktif kullandığı belirlenen 10 birey ile görüşülerek süreç konusunda görüşleri alınmıştır. Bu görüşmeler 15 Aralık 2023 ile 15 Ocak 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin ana gündem maddeleri ise madde havuzu oluşturmak ve derelendirme yapısının nasıl olması gerektiğidir.

Sosyal medyada aktif sporculardan görüş alınması: Madde havuzu oluşturulurken görüşlerine ihtiyaç duyulan aktif sporcuların konu hakkındaki görüşleri ile madde havuzuna katkı sunacak türden maddeler yazmaları talep edilmiştir. Sosyal medyada hangi iletişim araçlarının kullanıldığı ya da paylaşım yaparken hangi kriterlerin onları motive ettiği üzerinde durulmuştur. Daha sonra bu yazılı metinler toplanarak madde havuzu için kullanılmıştır. Dil ve anlatım özellikleri yönünden incelenerek uzman formu oluşturulmuştur.

Literatür incelemesi: Madde havuzunun daha nitelikli bir çerçeveye sahip olması adına alanyazın incelemesi gerçekleştirilmiş olup ilgili çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda bir ölçeğe rastlanılmamış olması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Ancak ölçekleme çalışmaları dışında Eken & Gezmen (2020)'nin: "Dijital Dünya ve Teknolojik Gelişmelerin Sosyal Bilimlere Etkisi" adlı eseri ve bu türden eserler çalışmaya katkı sunmuşlardır. Hem ulusal hem de uluslararası eserler incelenerek araştırmacının kapsamı oluşturulmuştur.

Kapsam geçerlik oranının (KGO) tespiti: Bu gelişmelere bağlı olarak ölçeğin aday formu oluşturulmuş ve sosyal medyada aktif olan 5 sporcuya, destekledikleri takımlar ya da sporcular hakkında detekleme kriterlerinin netleştirilmesi, maddelerin anlaşılır olma düzeyleri hakkındaki görüşleri alınmıştır. Uzman değerlendirmesine sunulmak üzere 20 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Denemelik form, alanda uzman 6 akademisyene ve 3 sporcuya gönderilerek: "Temsil Gücü" ve "Anlaşılabilirlik" ölçütlerine göre (3: İyi, 2: Geliştirilmeli, 1: Kötü) geri bildirimde bulunmaları istenmiştir. Uzman değerlendirme sonucunda 4 madde çıkarıldı. Kapsam geçerlik oranına göre gerçekleştirilen analizin denklemi Eşitlik 1'de verilmiştir. Bu kapsamda;

$$KGO = Nu / (N/2) - 1 (\text{Eşitlik 1})$$

Nu: Maddeye iyi yanıtını işaretleyen uzman sayısını gösterirken, N: Maddeye dönüt veren toplam uzman sayısını belirtmektedir. Bütün uzmanların o maddeye iyi yanıtını vermesi KGO=1 yaparken, uzmanlarının sadece yarısının maddeye iyi yanıtını vermesi, KGO=0 olarak hesaplanır. Bütün uzmanların o maddeyi kötü olarak belirtmesi sonucunda ise, KGO=-1 değerine sahip olur. Analiz neticesinde KGO=0 veya negatif bir değer üretiyorsa o maddenin KGO yoktur ve ölçekten kesinlikle atılması gerekir (Ayre ve Scally 2014; Lawshe, 1975; Wilson vd., 2012). Bu araştırmada

ise $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde 9 uzman için KGO=CVR kritik değerinin 0,577 olduğu (Lawsh, 1975), bu nedenle 4 maddenin kapsam geçerlilik ölçütüne ulaşamadığı gerekçesiyle formdan çıkartılmanın uygun olacağı, 14 maddenin de uzmanların tavsiyesi üzerine denemelik forma eklenmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır. Uzman değerlendirme ve KGO çalışması sonrasında ilk olarak uzmanlara sunulan 20 maddelik formdan toplamda 4 madde çıkarılarak 14 madde eklenmiş ve 30 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Ek olarak uzmanlardan uygun derecelendirme türü ve isimleri hakkında dönüt istenmiş ve 5'li likert yapısının (5: Kesinlikle Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 1: Kesinlikle Katılmıyorum) en uygun tür olacağı konusunda fikir birliği sağlanmıştır.

Ölçek deneme formunun uygulanması: Mart 2024 tarihinde tamamlanan uzman görüşleri sonucunda KGO hesaplanarak 30 madde ve 5'li Likert tipi deneme formu oluşturulmuştur. Deneme formu ile araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 617 aktif sporcudan gözlemler elde edilmiştir.

Faktör analizlerinin uygulanması (AFA-DFA): Ulaşılan gözlemlere, faktör analizleri öncesi ayrı ayrı olmak üzere; kayıp veri, gözlem setinin yeterliliği, uç değer analizi, çoklu bağlantı durumunun tespiti, R'nin faktörlenebilirlik derecesi, normallik ve doğrusallık gibi sayıltı analizleri uygulanmıştır. Bu analizler esnasında gerçekleştirilen veri çözümleme teknikleri detaylıca raporlanmıştır.

Veri çözümleme teknikleri

Aktif sporcuların, destekledikleri takımlara ya da bireysel sporculara ilişkin farkındalık oluşturarak dikkat çekmek amacıyla sosyal medya çabalarının neler olabileceğini saptamak üzere gerçekleştirilen araştırmada, niceliksel işlem basamakları olarak faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. AFA ve DFA için sayıltı analizleri ayrı ayrı uygulanmıştır. Ölçme aracına ait güvenilirliğin tespiti için ise cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ve Bileşik Güvenirlik (CR) değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca McDonald's Omega (ω) katsayısı da hesaplanarak faktör içi güvenilirliğe ilişkin daha duyarlı bir değerlendirme sağlanmıştır (Hayes ve Coutts, 2020; Dunn vd., 2014). Faktör yük değerleri ve faktör sayısı da incelenmiştir.

Gözlemlenen veri modellerini açıklayabilecek gizil yapıları ortaya çıkarmayı amaçlayan AFA (Hayton ve ark., 2004), bir dizi gözlenen değişken arasındaki korelasyonları veya kovaryansları analiz ederek bunları daha az sayıda temel faktörde gruplandırır ve basitleştirmelerini sağlar (Watkins, 2018). Literatürde AFA için çalışma grubu büyüklüğü konusunda çeşitli görüşler yer almaktadır. Cheong ve arkadaşları (2017) AFA için ölçme aracındaki madde sayısının en az beş katı kadar katılımcı olması gerektiğini vurgularken Echeverri vd., (2019) ise bir ölçeği doğrularken 500'den büyük bir örneklem büyüklüğünün AFA yapmak için yeterli olduğuna dikket çekmektedir. Buna göre mevcut araştırmada AFA'ya dahil edilen 546 gözlem, yeterli örneklem büyüklüğüne sahiptir. Ölçek maddelerinin merkezi eğilim ve dağılım parametrelerini ortaya koyan aritmetik ortalama, mod ve medyan değerlerinin yakın değerler üretmesi sebebiyle dağılımın normallik varsayımı ile analizlere devam edilmiştir.

Gözlem setine ait uç değerleri saptamak amacıyla uç değer analizi, Mahalanobis uzaklıkları ve Z değerleri analiz edilmiştir. Uç değer analizinde 11 gözlem çıkarılmıştır. Ayrıca analizde ± 3 değeri üzerindeki 6 gözlem de analiz dışı bırakılmıştır. Tüm Z değerlerinin 2.99 ile -2.58 aralığında olduğu ve Tabachnick ölçütleri (-4,+4) ölçüt alındığında (Tabachnick ve Fidell, 2015) gözlem setinde herhangi bir tekli aykırı değer yer almadığı görülmektedir. Nitekim ölçek maddelerini değerlendirmek adına varyansı açıklayan kalıpları veya faktörleri belirlemek için kullanılan Z puan aralığı -4 ile +4 değerlerine kadar genişletilebilir (Vannatta, 2005). Çoklu aykırı değer tespiti için Mahalanobis uzaklıkları analiz edilmiş olup Ki kare tablosu kriter alınmış ($\chi^2_{30,0,001}=59,703$) ve 59,703'ün üzerinde değer üretilene 54 gözlem analiz dışı bırakılmıştır. Bu doğrultuda, çok değişkenli uç değer analizi için Mahalanobis uzaklıkları ve Z puanları ile değerlendirilmiş; kritik değeri aşan aykırı gözlemler incelenerek gözlem setinden çıkarılmıştır. Gözlem setine ait

Mahalanobis uzaklıkları: 59,104 ile 1,27 aralığındadır. Ulaşılan 617 gözlemde 71 gözlem çıkarılarak AFA 546 gözlem ile sürdürülmüştür.

İki değişkene ait doğrullığa ulaşmanın neredeyse imkânsız olduğu düşünüldüğünde (Field, 2024), sayıltı analizlerine normallik sınaması ile devam edilmiştir. Buna göre ölçme aracında yer alan 30 maddeye ilişkin çarpıklık katsayıları: ,601 ile-,482 aralığında, basıklık katsayıları: ,338 ile -,973 aralığındadır. Ulaşılan sonuçlarına göre, çarpıklık katsayısının -3,3 ile +3,3 ve basıklık katsayısının -7 ile +7 arasındaki değerlerinin tek değişkenli normallik şartları için yeterli olduğu (Bernstein, 2000) sonucuna ulaşılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizini öncesi, çok değişkenli normallik varsayımı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, analizde yer alan maddelere ait veri seti Jamovi (Versiyon 2.4.8) yazılımı kullanılarak Mardia testi ile incelenmiştir. Test sonucunda çarpıklık ve basıklık değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı çıkmaması, veri setinin çok değişkenli normal dağılım gösterdiğini ortaya koymuştur (Fabrigar et al., 1999). Mardia çarpıklık değeri ($z = 1,82$, $p = ,071$) ve Mardia basıklık değeri ($z = 2,14$, $p = ,054$) olarak hesaplanmıştır.

Benzer şekilde, doğrulayıcı faktör analizine (DFA) geçilmeden önce çok değişkenli normallik varsayımı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, analizde kullanılan maddelere ilişkin veri seti Mardia (1970) testi ile incelenmiştir. Uygulanan test sonucunda, Mardia çarpıklık değeri ($z = 1,94$, $p = ,062$) ve Mardia basıklık değeri ($z = 2,21$, $p = ,053$) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, anlamlılık düzeyinin ,05'in üzerinde olması nedeniyle veri setinin çok değişkenli normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermektedir. Dolayısıyla, doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan Maximum Likelihood (ML) yönteminin varsayımlarına uygun bir dağılım yapısının olduğu söylenebilir (Mardia, 1970).

Çoklu bağlantı problem durumunun tespiti için Tolerans ve VIF değerlerine incelenmiştir. Ölçme aracındaki 30 maddeye ait Tolerans değerlerinin 0.686 ile 0.325 aralığında değerler ürettiği ve VIF değerlerinin ise 3.030 ile 1.457 aralığında değerler ürettiği tespit edilmiştir. Tüm maddelere ait Tolerans değerlerinin >0.20 ve tüm VIF değerlerinin <5 olması sebebiyle gözlem setinde yer alan maddelerin hiçbirinde çoklu bağlantı problemi olmadığı belirlenmiştir (Koo vd., 2012; Singh vd., 2023; Miles, 2005). Ayrıca tüm maddeler için sağlanan Durbin-Watson (D-W) değeri 1.99 olarak hesaplanmıştır. Bu değer hataların birbirinden bağımsız olduğu kanıtlamaktadır (Kalaycı, 2010).

AFA için diğer sayıltı olan R'nin faktörlenebilirliğinin tespiti amacıyla gerçekleştirilen analizde "Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü Testi" ve Bartlett'in (Bartlett's Test of Sphericity) "Küresellik Testi" açısından KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri $KMO=.960$ olması nedeniyle mükemmel bir biçimde faktörlenebilir seviyede ve maddeler arası ilişkilerin anlamlılığının 0'dan farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sofroniou ve Hutcheson (1999) KMO değerlerine ait sonuçların, 0.9 ve üzerisinde olmasını mükemmel olarak belirtmektedir. Bu gerekçeler ile sonuçların anlamlı olması ($p<0.05$), değişkenler için oluşturulan matrisin anlamlı olduğunu ve faktör analizi için yapının uygun olduğunu göstermektedir (Gürbüz ve Şahin, 2014). Dolayısıyla matriste yer alan maddeler arası ilişkilerin 0'dan farklı olup olmadığını test eden Bartlett'in Küresellik Testi sonuçlarına göre yokluk hipotezi reddedilmiştir ($\chi^2 = 9770,694$, $p<0,05$).

Tablo 1 AFA'ya katılan aktif sporcuların; yaş, cinsiyet, spor kategorisi ve spor deneyim süresi parametrelerine ilişkin bilgiler

		N	%
Yaş	18 yaş ve altı	192	35,2
	19-25 yaş arası	292	53,4
	26 yaş ve üzeri	62	11,4
Cinsiyet	Kadın	305	55,9
	Erkek	241	44,1
Spor Kategorisi	Bireysel	286	52,4
	Takım	260	47,6
Spor Deneyim Süresi	1-3 Yıl	227	41,6

	4-6 Yıl	116	21,2
	7-9 Yıl	100	18,3
	10 Yıl ve Üzeri	103	18,9
Toplam		546	100,0

Araştırmaya katılan aktif sporculara ait betimsel istatistikler Tablo 1’de sunulmuştur. “Sporda Bir Eylem Biçimi Olarak Slaktivizm Ölçeği” yapı geçerliğinin tespiti amacıyla tekrar veri toplanarak 547 gözleme ulaşılmıştır. AFA sonrası ortaya çıkan faktörlere ilişkin hata varyansları, standardize edilmiş yük değerleri ve uyum iyiliği kriterleri elde edilmek üzere gerçekleştirilecek DFA öncesi sayıltı analizleri yapılmıştır. AFA sonrası 30 maddeden 24 maddeye indirgenen ölçme aracının: doğrusalılık, normallik, örneklem büyüklüğü ve çoklu bağlantı problem durumu incelenmiştir. Mod, medyan ve aritmetik ortalama değerlerinin birbirlerine göre konumları gözetildiğinde yakın değerler üretmiş olması normallik durumu ile ilişkilendirilmiştir. Çarpıklık değerleri genelde negatif olmakla birlikte: -0.400 ile 0.553 aralığında, basıklık değerleri de yine genelde negatif değerler üretmiş olup: -0.895 ile 0.254 aralığındadır. Tek değişkenli normallik varsayımı gereği değerlerin tümünün ± 1 aralığında olması normallik sayıltısını karşılamaktadır (Bernstein, 2000; Göldağ, 2019). Uç değer analizi kapsamında 5 gözlem analiz dışı bırakılmıştır. Yine çoklu aykırı değerler için Mahalanobis uzaklıkları, tekli aykırı değerler için ise Z puan skorları incelenmiştir. Maddelere ait Mahalanobis değerlerinde ($\chi^2_{24,0,001}=51,179$) tablo değeri olan 51,179 üzerinde değer ürettiği saptanan 30 gözlem ile Z skorları için ± 3 değeri üzerindeki 1 gözlem (-3,048) analiz dışı bırakılmıştır. Tüm Mahalanobis değerleri: 50,830 ile 1,366 aralığında ve tüm Z değerleri: 2,002 ile -2,039 aralığındadır.

Modelin yeni verilere uygulandığında güvenilir tahminler üretmekte zorlanmaması adına, çoklu bağlantı probleminin tespiti için VIF ve Tolerans değerleri de analiz edilmiştir. Maddeler arası VIF değerlerinin: 2,999 ile 1,332 aralığında ve Tolerans değerlerinin ise 0,751 ile 0,333 arasında değerler ürettiği saptanmıştır. Bütün Tolerans değerlerinin $>0,20$ ve tüm VIF değerlerinin <5 olması sebebiyle çoklu bağlantı problemi olmadığı ifade edilmelidir (Luo vd.,2019; Oh, 2023). Ulaşılan 547 gözlemden 36 gözlem çıkarılarak DFA, 24 madde ve 511 gözlem ile gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu sayıltı analizleri neticesinde 511 gözlemin, Tabachnick ölçütleri göz önünde bulundurulduğunda DFA analizleri için uygun olduğu sonucuna varılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2015). DFA, örneklem büyüklüğü ve veri yapısına uygun olarak Maximum Likelihood (ML) tahmin yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem, gözlenen değişkenler çok değişkenli normal dağıldığında tutarlı ve verimli sonuçlar üretmektedir (Kline, 2014; Lomax, 2004). Çok değişkenli uç değer analizi kapsamında, Mahalanobis uzaklıkları ve Z değerleri incelenerek değerlendirilmiş; kritik değeri aşan aykırı gözlemler çıkarıldıktan sonra, veri setinin normalliği sağlandığı kabul edilmiştir (Byrne, 2013).

Bulgular

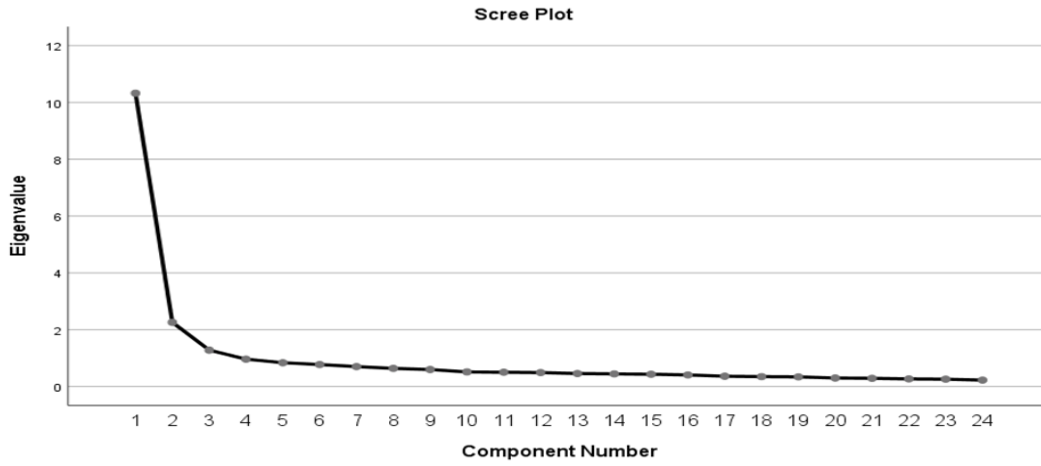
Geçerlik bulguları

AFA bulguları

Aktif sporcuların, destek verdikleri takımlara ya da bireysel sporculara yönelik sosyal medya çabalarının neler olabileceğini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada, AFA çalışma grubu için 617 gözlem elde edilmiş ancak sayıltı analizleri sonrası 71 gözlem analiz dışı bırakılarak 546 gözlem ile gerçekleştirilmiştir. Ölçekleme çalışmalarında, maddelerin her birinin ölçeğin genel faktör yapısına ne kadar katkıda bulunduğunu gösteren ve istatistiksel bir ölçüt olan maddelerin açıklanan varyans değerleri hesaplanmıştır (Hair vd., 2019). Mevcut araştırmada bu değerlerin 0.345 ile 0.697 aralığında olduğu saptanmıştır. Ölçme aracında yer alan maddelerin faktörlerle ilişkisi konusunda daha fazla bilgi edinmenin çalışmaya katkı sunacağı göz önüne alındığında faktör yapılarına ek kanıt sunmak amacıyla “Yamaç-Eğim Grafiği”, “Toplam Varyansın Yüzdesi Metodu”, “Kaiser Metodu” ve “Açıklanan Varyans Kriteri” yöntemleri uygulanmıştır (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2012). Bu çalışmada, faktör

analizinde kullanılan ortak varyansı esas alan ve ölçekteki gizil yapıları daha doğru biçimde ortaya koyma amacı taşıyan Maximum Likelihood (ML) yöntemi tercih edilmiştir.

Uygulanama sonrası ulaşılan ve şekil 1’de sunulan yamaç eğim grafiğine göre 4. noktadan sonra bir platonun varlığı görülmektedir. Ölçeğin 3 faktörlü bir yapısının olduğu ve Kaiser Metodu’na göre özdeğerin 1’den büyük değere sahip olması yeni bir faktörün varlığını kanıtladığı göz önüne alındığında özdeğeri 1’in üzerinde 3 faktörün olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda, özdeğeri 1’in üzerinde olan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktörlerin yorumlanabilirliğini artırmak amacıyla, faktörler arası ilişki düzeyleri incelenmiş ve düşük düzeyde korelasyonlar gözlemlendiğinden, faktörlerin birbirinden bağımsız olduğu varsayılmıştır. Bu nedenle, faktör yapısının yorumlanabilirliğini güçlendirmek amacıyla dik döndürme yöntemi olan Varimax tercih edilmiştir. Varimax yöntemi, özellikle faktörler arasında anlamlı korelasyon bulunmadığında ve her bir faktörün kendi içinde yorumlanabilirliğinin artırılması hedeflendiğinde önerilmektedir (Field, 2024). Gerçekleştirilen ek kanıtlar sonrası başlangıçtan itibaren azalan bir ivme gösteren özdeğerin kabulü noktasında bir yoruma ihtiyaç duyulmaktadır. Buna göre ana kırılma noktalarını daha objektif bir biçimde ortaya koymak için açıklanan varyans tablosu da sunulmuştur.

Görsel 1 Yamaç eğim grafiği

Açıklanan Toplam Varyans Yüzdesi methodu, gözlem setindeki değişikliklere farklı faktörlerin katkısını ortaya koymak üzere çeşitli alanlarda kullanılan istatistiksel bir ölçüt olarak ifade edilebilir (Field, 2024). Ana faktörlerin saptanmasına yardımcı olan bu teknik, ilave katkının %5’den daha az değere sahip olması sonucunda elde edilecek maksimum faktör sayısına ulaşıldığı ortaya koyar (Kalaycı, 2010). Buna göre tablo 2’de üç faktörlü bir yapının varlığı görülmektedir.

Tabachnick ve Fidell (2019), açıklanan varyans yüzdesinin %30’un altında da kabul görebileceğini belirtmiştir. Sosyal bilgilerdeki genel görüşün %40 ile %60 arasındaki değerlerin istenilen ölçüt olduğu göz önüne alındığında (Çokluk vd., 2012), mevcut araştırmada ulaşılan %51,953’ün iyi seviyede olduğu ifade edilebilir. Tüm göstergeler ele alındığında 3 faktörlü bir yapının varlığı görülmektedir. Ek olarak Horn (1965)’ün paralel analizi ile rassal dağılan deneysel göstergeler, özdeğerler ile karşılaştırılmış olup, açıklanan toplam varyans tablosuna göre değerlendirilme sonucu, özdeğeri 1’den büyük olan ve toplam yapının yaklaşık %52’sini açıklayan 3 faktörlü bir yapıya ek kanıtlar sağlanmıştır. 1. Faktör toplam varyansın %26,432’sini, 2. faktör toplam varyansın %14,690’nını ve 3.faktör %10,832’sini açıklamaktadır. AFA sırasında analiz dışı bırakılan 6 madde ve gerekçeleri tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 Açımlayıcı faktör analizi madde çıkarımları ve gerekçeleri

Communalities<0.30 (Maddeler)	Faktör Yüğü 0.40’ın Altında Olan Maddeler	Binişik Maddeler Aralarında 0.10’dan daha az fark bulunan Maddeler	Rasyonel Nedenler (Faktör İsimlendirmesi, Dil ve Anlatım)
24	20	3-13-19	14

Açımlayıcı faktör analizi sonrasında ilgili maddenin ait olduğu faktörle anlam ilişkisi sağlayamadığı gerekçesi ile madde 14 analiz dışı bırakılmıştır. Ortak varyans (communalities) değerinin 0.30'dan küçük olması sebebiyle madde 24 ve faktör yük değerinin 0.40'in altında olması gerekçesi ile madde 20'nin çıkarılması uygun görülmüştür. Aralarında 0.10'dan daha düşük miktarda fark bulunması sebebiyle binişik olarak ifade edilebilen 3-13-19 numaralı maddeler de analiz dışı bırakılmıştır. Ayrıca, faktör yükü sınır değeri olarak .40 temel alınmıştır çünkü bu eşik, maddelerin faktörle olan ilişkisini anlamlı düzeyde yansıtmak için yeterli görülmektedir (Hair vd., 2019). Buna göre AFA öncesi 30 maddelik form, 24 maddeye indirgenirken, varyansın %52'sini açıklayan, 24 madde ve 3 faktörlü bir yapı şeklini almıştır. Ölçme aracının nihai yapısının ortak varyans değerleri ise tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 3 Maddelerin ortak varyansları, faktör yükleri ve ait oldukları faktörler

No	Madde	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Ortak Faktör Varyansı (h ²)
M1	Sosyal medya paylaşımı yapmanın etkili olduğunu düşünürüm.	,525	,237	,263	,458
M2	Dijital platformların, fırsatların yanı sıra meydan okumaları da beraberinde getirdiğini düşünürüm.	,589	,173	,205	,418
M3	Sportif manada bir kriz çıktığında, bu krizin çözümü için üretilen paylaşımlara destek olurum.	,504	,233	,270	,501
M4	Instagram hesaplarında yapmış olduğu paylaşımların taraftar etkileşimini arttırdığına inanırım.	,609	,241	,157	,512
M5	Sosyal medyadan spor kampanyasına destek vermek, bizzat katılmak kadar önemlidir.	,532	,271	,319	,523
M6	Çevrimçi paylaşımlar, sporda sorunlara dikkat çekmenin etkili bir yoldur.	,774	,194	,104	,647
M7	Sosyal medya destekleri, sporda değişime katkıda bulunur.	,785	,191	,131	,670
M8	Sporda yer alan sorunlar, sosyal medya paylaşımları ile geniş kitlelere duyurulur.	,789	,085	,056	,633
M9	Sporda sosyal medya paylaşımı, toplumsal değişime katkı sunar.	,777	,187	,090	,646
M10	Savunduğum değerleri yaymak için sosyal medya etkili bir araçtır.	,760	,158	,129	,662
M11	Sosyal medya paylaşımı yapmak tribünde desteklemek kadar önemlidir.	,583	,266	,280	,488
M12	Sosyal medya paylaşımı yaptığımda, takımıma katkı sağladığıma inanırım.	,558	,214	,261	,479
M13	Sosyal medya paylaşımları, diğer taraftarları ateşlemek/harekete geçirmek için etkilidir.	,648	,152	,122	,458
M14	Düşüncelerimi yansıtan hashtaglere destek veririm.	,209	,426	,223	,381
M15	Desteklediğim takımın lakap/sembollerine sosyal medyamda yer veririm.	,147	,607	,188	,426
M16	Takip ettiğim oyun-müsabaka-yarışma sırasında olumlu fikirlerimi paylaşım yaparım.	,230	,738	,153	,620
M17	Beğendiğim sportif yorumu retweetlerim.	,266	,704	,229	,619
M18	Sportif düşüncelerime, durum güncellemelerimde yer veririm.	,259	,695	,286	,632
M19	Aynı düşüncede olduğum sosyal medya paylaşımlarını ben de paylaşıyorum.	,314	,516	,303	,529
M20	Çevrimiçi planlanan protestolara katılırım.	,088	,256	,402	,223
M21	İnanmadığım sosyal medya paylaşımlarının çevrem tarafından paylaşılmasını isterim.	,366	,196	,490	,462
M22	Takip ettiğim oyun-müsabaka-yarışma sırasında olumsuz fikirleri paylaşım yaparım.	,228	,246	,617	,493
M23	Herhangi bir sosyal medya platformu üzerinden eleştiri ya da destek amacıyla hesap açarım.	-,008	,072	,735	,545
M24	Yönetici, antrenör vb spor insanın istifasını istendiği paylaşımlara destek olurum.	,230	,285	,555	,442
Açıklanan Varyans Değerleri		%26,432	%14,69	%10,832	%51,953
Omega (ω)		,91	,83	,75	
Cronbach Alfa Değerleri		,92	,84	,72	,92

Ölçme aracında yer alan maddelere ait toplam varyans değerleri ve maddelerin neler olduğu tablo 3'te verilmiştir. Açıklanan toplam varyans yaklaşık %52 ve maddelere ait cronbach alfa iç

tutarlılık güvenirlik kat sayıları: 1.Faktör için ,92, 2. Faktör için ,84, 3.Faktör için ,72 ve ölçeğin tamamı için ise ,92'dir. Maddelerin kümelendiği faktöre ilişkin durumları ve dil ve anlatım özellikleri göz önüne alınarak ve literatür incelemesi gerçekleştirilmiştir. Buna göre faktör isimlendirmeleri, madde sayıları ve güvenirlik değerleri Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4 Faktör adları ve güvenirlik katsayıları

Faktör Sayısı	Faktör İsimleri	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Faktör	Sosyal Değişim	13	,92
Faktör	Etkileşim ve Motivasyon	6	,84
Faktör	Dijital Aktivizm Katılımı	5	,72
Ölçeğin Tümü/Toplam		24	,92

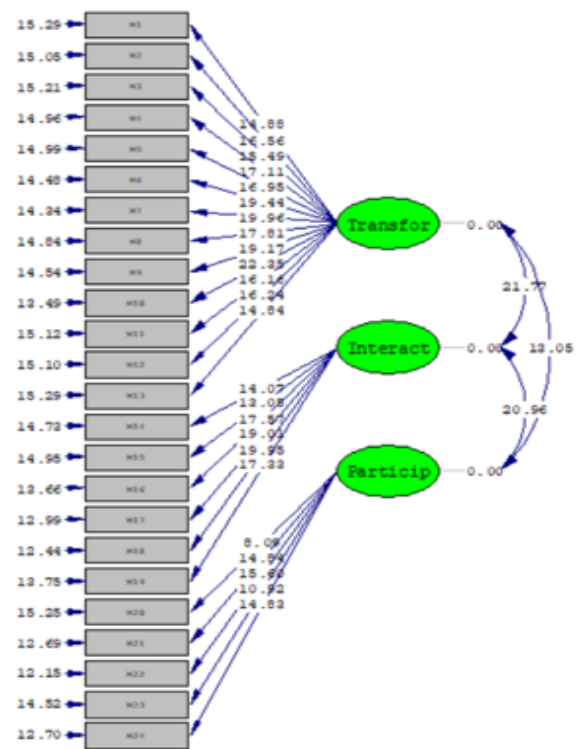
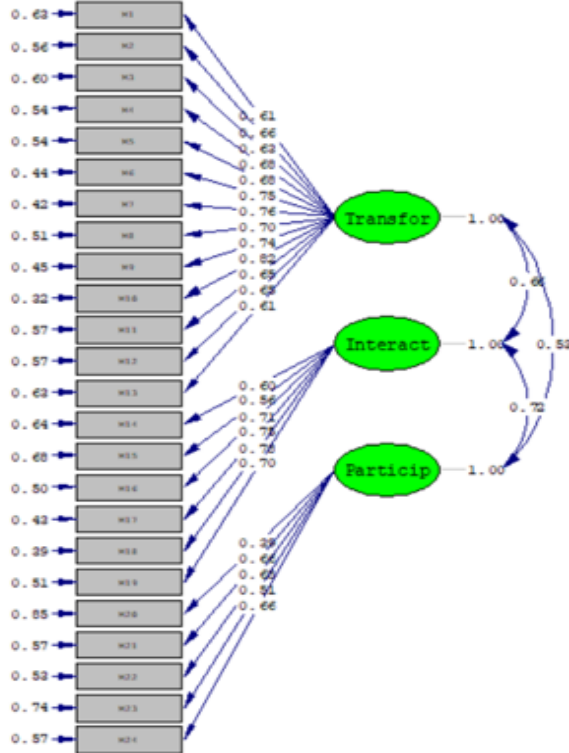
Literatür incelemesi sonucu; 1. faktör'e "Sosyal Değişim", 2. faktöre "Etkileşim ve Motivasyon" ve 3. faktöre "Dijital Aktivizm Katılımı" isimlerinin verilmesi uygun görülmüştür. Tüm faktörlerin, güvenirlik katsayı için kabul kritik noktası olarak ifade edilen (>0.60) değerinin (Hair vd., 2019) üzerinde olduğu ve ölçme aracının güvenilir ölçümler ürettiği ifade edilebilir.

DFA bulguları

Gerçekleştirilen DFA sonuçlarına göre: "Sosyal Değişim" faktörüne ait standardize yük değerleri .82 ile .61 aralığında olup 10. madde faktörü en iyi açıklayan maddedir. "Etkileşim ve Motivasyon" faktörüne ait standardize yük değerleri .78 ile .56 aralığında olup ilgili faktörü en iyi açıklayan madde 18'dir. "Dijital Aktivizm Katılımı" faktörüne ait standardize yük değerleri ,68 ile ,39 aralığında ve 22. madde ilgili faktörü en iyi açıklayan maddedir. Analize dahil edilen maddelere, olumlu veya olumsuz cevap verme konusunda uçlarda yer alan çalışma grubunun madde ayırt edicilik seviyelerini tespit etmek amacıyla üretilen T değerlerinin -1.96 ile +1.96 dışında yer almasının ölçek için uygun olduğu bilinmektedir (Byrne, 2013; Brown, 2015). Mevcut çalışmada da ulaşılan değerlerin kritik aralıkta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda Tablo 5'da standardize değerler ve Tablo 6'da t değerleri verilmiştir.

Tablo 5. Test edilen modelin standartlaştırılmış değerleri

Tablo 6. t değerlerine ilişkin anlamlılık düzeyleri ($p \leq .05$)

Standardize edilmiş ilişki katsayıları Tablo 6'de verilmiştir. Maddelere ilişkin t değerlerinin verildiği Tablo 7'de ise, tüm değerlerin anlamlı olduğu görülmektedir. Bu göstergelere ek kanıt niteliği taşıyan model iyiliği kriterleri düşünüldüğünde çalışma grubunda yer alan gözlemlerle model uyumunun net bir şekilde sağlandığını sonucuna ulaşılmıştır (Çokluk vd., 2012). Üretilen değerlere ilişkin kritik ölçütler Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7 Uyum iyiliği kriterleri ve ulaşılan değerler

Uyum Ölçümü	Mükemmel Uyum	İyi-Kabul Edilebilir Uyum	Elde Edilen Değer
χ^2/sd	<2	<5	4,37
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$	,076
SRMR	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$	,073
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI \leq .95$	,91
CFI	$.90 \leq CFI \leq 1.00$	$.85 \leq CFI \leq .90$	,86

Kaynaklar: (Munro, 2005; Schreiber ve ark., 2006; Şimşek, 2020; Hooper ve ark., 2008).

Model uyumunun incelenmesi amacıyla elde edilen (χ^2/sd) göstergesi ($\chi^2:1090$ ve $sd:249$) 4.37 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen Ki kare değerinin düşük olmasının iyi bir model uyumunun göstergesi olduğu (Kline, 2014; Sümer, 2000) göz önüne alındığında ulaşılan değerlerin kabul edilebilir kritik değer aralığında olduğu ifade edilebilir. Elde edilen diğer değerler: RMSEA=.076, SRMR=.073, NFI=.91 ve CFI=.86'dır [90% GA: 0.068–0.084]. Değerlerin kabul edilebilir sınırlar aralığında olması amaca hizmet ettiğini ortaya koymaktadır (Jöreskog ve Sorbom, 1993). Bu çerçevede geliştirilen sporda bir eylem biçimi olarak slactivizm ölçeğinin 3 faktörlü 24 maddeden oluşan yapısının model uyumu doğrulanmıştır. Ölçeğe ait psikolojik yapı geçerliği çerçevesinde faktör değerlerini ortaya koyan; maksimum paylaşılan varyansın karesi (MSV), ortalama açıklanan varyans (AVE), maksimum paylaşılan varyansın karesinin ortalaması (ASV) ile birleştirici güvenilirlik değerleri (CR) hesaplanarak Tablo 8'da verilmiştir. Ölçme aracında yer alan faktörlere ait faktör içi yapıların yakınsak ve iraksak geçerlik kanıtları kapsamında analiz edilen AVE değerlerinin 0.5'ten büyük olması ($AVE > 0.5$) ve tüm CR değerlerinin de AVE değerlerinin üzerinde olmaları amaçlanmaktadır (Yaşlıoğlu, 2017).

Tablo 8 Ölçme aracına ait yakınsak ve iraksak geçerlikler- birleştirici güvenilirlik

Faktörler	AVE	MSV	ASV	CR	Omega (ω)
Sosyal Değişim	0,71	0,49	0,32	,92	,91
Etkileşim ve Motivasyon	0,53	0,28	0,20	,84	,83
Dijital Aktivizm Katılımı	0,61	0,42	0,27	,72	,75
Ölçütler	$AVE > .50$ $CR > AVE$	$MSV < AVE$	$ASV < MSV$	$CR > .70$	

Ölçeğin tamamı için cronbach alfa: .92

Tablo 8'de verilen CR değerleri AVE değerlerinin üzerindedir. Buna göre; yakınsak geçerlik için temel ölçüt kabul edilen CR değerlerinin, açıklanan varyansın ortalaması olan AVE değerlerinden büyük olması koşulu sağlanmıştır ($CR > AVE$). Birden fazla faktöre sahip ölçekleme çalışmalarında, faktör içi ilişkilerin faktörler arası ilişkilerden daha yüksek olması anlamına gelen iraksak geçerlik kavramı, ayrı faktörlerin birbirini iraksamasıdır. Çalışmaya ait MSV değerlerinin, ASV değerlerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Iraksak geçerlik koşuluna kapsamında AVE değerlerinin MSV değerlerinden büyük olması hedefi de sağlanmıştır. Sonuçlara göre iraksak geçerlik ölçütlerinin de sağlandığı görülmektedir. Ölçekleme çalışmasına ek kanıtlar sunan birleştirici güvenilirlik değerleri (CR) analiz edildiğinde ise bütün değerlerin .70 şartının sağladığı ifade edilebilir. Tablo 8'de yer alan bileşik güvenilirlik (CR) katsayılarına ek olarak, faktörlerin iç tutarlılığına ilişkin daha gelişmiş bir güvenilirlik ölçütü olan McDonald's Omega (ω) değerleri de hesaplanmıştır. Bu katsayı, özellikle faktör yükleri arasında farklılıkların bulunduğu durumlarda Cronbach alfa'ya kıyasla daha duyarlı sonuçlar vermektedir (Hayes & Coutts, 2020; Dunn, Baguley ve Brunson, 2014). Elde edilen omega katsayıları; Sosyal Değişim faktörü için $\omega = 0.91$, Etkileşim ve Motivasyon faktörü için $\omega = 0.83$ ve Dijital Aktivizm Katılımı faktörü için $\omega = 0.75$ olarak bulunmuştur. Bu değerler, her üç alt boyutun da yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Bireylerin genellikle psikolojik ve sosyal faktörler nedeniyle minimum çaba veya katılımı slaktivizme başvurdukları görülmektedir. Slaktivizmin temel psikolojik nedenlerinden biri sosyal medya katılımının doğasıyla ilişkilendirilebilir. Sosyal medya platformları, toplumsal meselelere hızlı ve kolay bir şekilde katılımı mümkün kılmakta, bu da bireylerin daha derin bir katılım veya eylem gerektirmeden katkıda bulunduklarını hissetmelerine aracılık etmektedir (Tonkin vd., 2018). Bu aracılık hissi ve görüşlerin çevrimiçi olarak ifade edilmesi bireylerin iyi hissettirme etkisiyle birleşerek bir tatmin duygusu yaratabilir (Andrade, 2023). Kişilerin sosyal çevresi de bu eylemlere aktif olarak katıldığında bu durum davranışı pekiştiren bir geri bildirim döngüsü yaratmaktadır (Tonkin vd., 2018). Buna göre bireylerin slaktivist eylemlere katılım düzeyi araştırılması gereken bir alan olarak görülmektedir. Toplumun önemli bir kısmını temsil eden sporcular da kendilerince bazı cazip nedenlerle bu eylemlere katılım gösterebilirler. Sporcuların sosyal değişim ihtiyacı, etkileşim ve motivasyon güduları ile dijital aktivizm katılımları şekillenebilir. Bu kümelenmenin tespiti amacıyla "Sporda Bir Eylem Biçimi Olarak Slaktivizm Ölçeği" geliştirilmiştir.

Aktif sporcuların, duygusal bir bağ oluşturduğu takımlara ya da bireysel sporculara farkındalık oluşturarak eleştirmek ya da dikkat çekmek amacıyla sosyal medya etkileşimlerinin hangi düzeyde olduğunu araştırmak üzere tasarlanan çalışma: uzman görüşlerine başvurarak ve Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gibi niceliksel işlemler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Faktör analizleri sonrası 3 faktörlü, 5'li derecelendirmeden oluşan, 24 maddelik nihai formun yapı geçerliği sağlanmıştır. Literatür incelemesi sonucunda faktörlere: "Sosyal Değişim-Etkileşim ve Motivasyon-Dijital Aktivizm Katılımı" isimleri verilmiştir. Ölçeğin en yüksek açıklanan varyansa sahip alt boyutu olan Sosyal Değişim faktörü, sporcuların dijital ortamlardaki slaktivist davranışlarını en güçlü şekilde yordayan boyut olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, slaktivist eylemlerin sosyal farkındalık ve kolektif değişim motivasyonu ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Sosyal değişim: Sporcuların sosyal medya üzerinden değişim meydana getirme çabasına ait maddelerin kümelendiği bu faktörde, sporcuların paylaşımlarının etkisine güvendiği görülmektedir. Çeşitli türden rakiplere meydan okumalar, kriz durumlarında desteğin gücüne olan inanç, bu tür desteklerin fiziksel katılım kadar önem taşıdığı düşüncesi, değişime katkıda bulunma inancı, geniş kitleleri harekete geçirmek için fırsatlar taşıdığı gibi özellikleri barındırmaktadır.

Etkileşim ve motivasyon: Destekledikleri sporcu ya da sporcular hakkında destek sunanlar arasındaki ilişki ağına dikkat çeken maddelerin yoğunlaştığı görülen bu faktörde sporcuların lakap ya da sembollere önem verildiği görülmektedir. Beğenilen yorumları yayma, durum güncellemelerini takip etme ve benzer düşüncelere aşırı bağlılık gibi özellikler bu faktörde kümelenmiştir.

Dijital aktivizm katılımı: Sporcuların çevrimiçi aktiviteleri fiziksel katılımdan daha etkili bulduğu bu faktörde sporcuların, gerçekleştirdiği paylaşımlarının diğerleri tarafından da paylaşılması isteğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Destekledikleri ve duygusal bağ oluşturdukları ile ilgili negatif düşüncelerin yer aldığı görülen faktör ayrıca sırf paylaşım için sosyal medya kullanan sporcuları kapsamında dahil etmektedir.

İfade edilen niteliksel özelliklerin yanında ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlik kanıtları gibi niceliksel özellikleri de ilgi çekici olmuştur. Sosyal Değişim alt boyutu 13 maddeden oluşmakta olup Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .92'dir. Etkileşim ve Motivasyon alt boyutu 6 maddeden oluşmakta olup Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .84'tür. Dijital Aktivizm Katılımı olarak isimlendirilen 3. Faktörün Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .72'dir ve 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin tamamı için bu katsayı .92 olarak hesaplanmıştır. Açıklanan toplam varyans yaklaşık %52'dir [GA: %54.38–%61.14]. Uyum iyiliği kriterleri incelendiğinde $\chi^2/sd=4,37$, RMSEA=.076,

SRMR=,072, NFI=,91, CFI=,86'dır [90% GA: 0,068–0,084]. Ayrıca tüm AVE değerleri ,50'den ve MSV'den büyük, tüm MSV değerleri de ASV değerlerinden büyüktür.

Sporcuların slaktivizm eğilimi, sosyal medyanın etkili bir aktivizm aracı olarak görülmesinden kaynaklanır. Sporcular bu platformlar aracılığıyla geniş kitlelere ulaşarak, kimliklerini güçlendirebilir, taraftar desteğini artırabilir ve toplumsal konulara dikkat çekebilirler. Ancak, bu tür aktivizmin bazen yüzeysel kalabileceği ve gerçek değişim yaratma konusunda sınırlı olabileceği de unutulmamalıdır. Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Güvenirlik ve geçerlik kanıtları için Cronbach alfa ve bileşik güvenirlik katsayıları kullanılmış olsa da, benzer ölçek geçerliliği gibi ek ölçütler de değerlendirilebilirdi. Ancak, sporda slaktivizm düzeyini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçeğin literatürde bulunmaması, bu seçeneğin dışlanmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra, ölçeğin zamana karşı tutarlılığını belirlemek amacıyla test-tekrar test tekniği uygulanabilirdi. Ancak, hedef kitlenin değişken yapısı ve dinamik koşullar, bu yöntemin tercih edilmemesine yol açmıştır.

Öneriler

Bu ölçekleme çalışması, antrenörler ve spor bilimciler ile spor kulüplerine, destek alma anlamında önemli bilgiler sunmaktadır. Çünkü araştırma bulguları dijital eylemcilik konusunda önemli bilgilere sahiptir. Araştırmacılar, bu ölçek ile farklı spor branşlarında ve cinsiyetler arasında gözlem alışkanlıklarını karşılaştırabilirler. Ayrıca farklı kültürel ve coğrafi bölgelerde incelemeler gerçekleştirilebilir. Farklı kültürel bağlamlarda geçerli olup olmadığını test etmek için çapraz kültürel uyarlamalar yapılabilir. Öte yandan sporda slaktivizmin, gerçek saha aktivizmine dönüşme potansiyeli de araştırılabilir. Sporcuların dijital aktivizminin sponsorluklar, medya algısı ve toplumsal etkileşim üzerindeki etkileri incelenebilir. Spor yöneticileri, kulüpler ve federasyonlar, sporcuların dijital aktivizme katılımını analiz etmek için bu ölçeği kullanabilirler. Olimpik sporcular, üniversite sporcuları ve genç sporcular gibi farklı gruplara uygulanarak politik, etik ve sosyal farkındalık düzeyleri karşılaştırılabilir. Ölçek yapısı konusunda ise ölçeğin mevcut sonuçları, derinlemesine mülakatlar ve odak grup çalışmaları ile desteklenerek daha kapsamlı hale getirilebilir. Uzun vadeli boylamsal çalışmalarla, sporculardaki slaktivizm eğilimlerinin zaman içinde nasıl değiştiğini incelemekte kuşkusuz literatüre yeni bir soluk getirecektir.

Yazar katkı oranları

Çalışmaya 1. Yazar: %100 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

"Sporda Bir Eylem Biçimi Olarak Slaktivizm Ölçeği "SÖ": Bir Ölçek Geliştirme Çalışması" başlıklı makalemin herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Andrade, C. (2023). Real world studies: what they are and what they are not. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 45(5), 537-538. <https://doi.org/10.1177/02537176231188563>
- Augenbraun, E. (2011). *Occupy Wall Street and the limits of spontaneous street protest*. The Guardian, 29.
- Ayre, C., & Scally, A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 47(1), 79-86. <https://doi.org/10.1177/07481756135138>
- Bağ, S. (2020). *Slaktivizm: Yeni Medya ve Siyasal Eylemin Dönüşümü*. Hülür H. Yaşın C. (Eds.), Yeni Medya, Toplum ve Siyasal İletişim, 350-368. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yenimedya/issue/58796/840065>

- Bernstein, I. (2000, April). *Some consequences of violating SEM's assumptions*. In annual meeting of Southwestern Psychological Association, Dallas, TX.
- Beykoz, D. (2024). Sosyal Medya Kullanıcılarının Kliktivizm Davranışlarının Analizi: BAİBÜ Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme. *Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 159-173. <https://dergipark.org.tr/en/pub/siad/issue/86281/1487239>
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford publications.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Byrne, B. M. (2013). *Structural equation modeling with Mplus: Basic concepts, applications, and programming*. Routledge.
- Cheong, A. T., Chinna, K., Khoo, E. M., & Liew, S. M. (2017). Determinants for cardiovascular disease health check questionnaire: A validation study. *Plos one*, 12(11), e0188259. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0188259>
- Crocker, L. (2012). *Introduction to measurement theory*. In *Handbook of complementary methods in education research* Routledge.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (Vol. 2). Pegem akademi.
- Dunn, T. J., Baguley, T., & Brunsden, V. (2014). From alpha to omega: A practical solution to the pervasive problem of internal consistency estimation. *British journal of psychology*, 105(3), 399-412. <https://doi.org/10.1111/bjop.12046>
- Echeverri, M., Unni, E., Harpe, S. E., Kavookjian, J., Alkhateeb, F., Ekong, G., & Law, A. (2019). A multi-school validation of a revised scale for assessing cultural competence in pharmacy students. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 83(3), 6602. <https://doi.org/10.5688/ajpe6602>
- Eken, İ., & Gezmen, B. (2020). *Dijital Dünya ve Teknolojik Gelişmelerin Sosyal Bilimlere Etkisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Fatkin, J. M., & Lansdown, T. C. (2015). Prosocial media in action. *Computers in Human Behavior*, 48, 581-586. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.060>
- Field, A. (2024). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage publications limited.
- Gladwell, M. (2010). *Why the revolution will not be tweeted*. *The New Yorker*, 4, 42-49. <https://www.newyorker.com/magazine/2010/10/04/small-change-malcolm-gladwell>
- Göldağ, B. (2019). Lise öğrencilerinin okul kültürü algıları ve okula yabancılaşmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 813-830. <https://doi.org/10.17679/inuefd.511330>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık
- Gürel, E., & Nazlı, A. (2019). Dijital aktivizm: Change.org kampanyaları üzerine bir analiz. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 187-206. <https://doi.org/10.18037/ausbd.668642>
- Hacıyakupoğlu, G. ve Zhang, W. (2015). Türkiye'deki Gezi protestoları sırasında sosyal medya ve güven. *Bilgisayar aracılı iletişim dergisi*, 20 (4), 450-466.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.
- Hayes, A. F., & Coutts, J. J. (2020). Use omega rather than Cronbach's alpha for estimating reliability. *But... Communication Methods and Measures*, 14(1), 1-24. <https://doi.org/10.1080/19312458.2020.1718629>
- Hayton, J. C., Allen, D. G., & Scarpello, V. (2004). Factor retention decisions in exploratory factor analysis: A tutorial on parallel analysis. *Organizational research methods*, 7(2), 191-205. <https://doi.org/10.1177/1094428104263675>
- Hindman, M. (2009). *The myth of digital democracy*. Princeton University Press.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008, September). Evaluating model fit: a synthesis of the structural equation modelling literature. In *7th European Conference on research methodology for business and management studies* (Vol. 2008,).
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Scientific software international.

- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (Vol. 5). Asil Yayın Dağıtım.
- Karatzogianni, A. (2015). *Firebrand waves of digital activism 1994–2014: The rise and spread of hacktivism and cyberconflict*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137317933>
- Kaya, M. (2022). *Dört büyükler sosyal medyada yarışıyor*. Erişim tarihi: 28.10.2023. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/dort-buyukler-sosyal-medyada-da-yarisiyor/2643069#>
- Kline, P. (2014). *An easy guide to factor analysis*. Routledge.
- Koo, K. H., Stephens, K. A., Lindgren, K. P., & George, W. H. (2012). Misogyny, acculturation, and ethnic identity: Relation to rape-supportive attitudes in Asian American college men. *Archives of sexual behavior*, 41, 1005-1014. <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9729-1>
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4). <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Psychology Press.
- Luo, X., Lin, F., Zhu, S., Yu, M., Zhang, Z., Meng, L., & Peng, J. (2019). Mine landslide susceptibility assessment using IVM, ANN and SVM models considering the contribution of affecting factors. *PloS one*, 14(4), e0215134. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0215134>
- Mardia, K. V. (1970). Measures of multivariate skewness and kurtosis with applications. *Biometrika*, 57(3), 519-530. <https://doi.org/10.1093/biomet/57.3.519>
- Marichal, J. (2013). Political Facebook groups: Micro-activism and the digital front stage. *First Monday*, 18(12). <https://doi.org/10.5210/fm.v18i12.4653>
- Miles, J. (2005). *Tolerance and variance inflation factor*. In B. S. Everitt & D. C. Howell (Eds.), *Encyclopedia of statistics in behavioral science* (Vol. 4, pp. 2055–2056). Wiley. <https://doi.org/10.1002/0470013192.bsa667>
- Morozov, E. (2011). *The net delusion: How not to liberate the world*. Penguin.
- Munro, B. H. (2005). *Statistical methods for health care research* (Vol. 1). lippincott williams & wilkins.
- Neumayer, C., & Schoßböck, J. (2011, May). *Lurkers in politics?* [Conference presentation]. Conference on E-Democracy and Open Government, p. 131, Vienna, Austria.
- Oh, V. Y. (2023). Direct versus indirect measures of mixed emotions in predictive models: a comparison of predictive validity, multicollinearity, and the influence of confounding variables. *Frontiers in Psychology*, 14, 1231845. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1231845>
- Olorunnisola, A. A., & Martin, B. L. (2013). Influences of media on social movements: Problematising hyperbolic inferences about impacts. *Telematics and informatics*, 30(3), 275-288. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2012.02.005>
- Ricketts, A. (2012). *The activists' handbook: a step-by-step guide to participatory democracy*. Bloomsbury Publishing.
- Sak, E. (2014). Kamu diplomasisi ve Çin. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 2(1),9-25. <https://doi.org/10.16954/bacad.36243>
- Schreiber, J. B., Nora, A., Stage, F. K., Barlow, E. A., & King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of educational research*, 99(6), 323-338. <https://doi.org/10.3200/JOER.99.6.323-338>
- Shulman, S. W. (2004). The internet still might (but probably won't) change everything. *ISJLP*, 1(1), 111–145. https://agoraparl.org/sites/default/files/agoradocuments/The%20Internet%20Still%20Might%20%28but%20Probably%20Won%E2%80%99t%29%20Change%20Everything_0.pdf
- Singh, A., Kumar, V., Singh, H., Chowdhury, S., & Sharma, S. (2023). Assessing the coverage of full antenatal care among adolescent mothers from scheduled tribe and scheduled caste communities in India. *BMC Public Health*, 23(1), 798. <https://doi.org/10.1186/s12889-023-15656-1>
- Skoric, M. M. (2012). What is slack about slacktivism. *Methodological and conceptual issues in cyber activism research*, 77(7), 7-92.
- Sofroniou, N., & Hutcheson, G. (1999). *The multivariate social scientist: Introductory statistics using generalized linear models*. Sage Publications.
- Stevens, S. S. (2017). *Psychophysics: Introduction to its perceptual, neural and social prospects*. Routledge.
- Sümer, N. (2000). *Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar*. Türk Psikoloji Yazıları.

- Şimşek, Ö. F. (2020). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekin Yayınevi
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Nobel yayınevi
- Tarhan, U. (2013). *Slactivizm-Slaktivizm & Clicktivism -Kliktivizm*. Erişim tarihi: 27.10.2023. Erişim adresi: <https://www.ufuktarhan.com/makale/slactivizm-slaktivizm-clicktivism-kliktivizm-nedir?>
- Tonkin, E. L., Burrows, A., Woznowski, P. R., Laskowski, P., Yordanova, K. Y., Twomey, N., & Craddock, I. J. (2018). Talk, text, tag? Understanding self-annotation of smart home data from a user's perspective. *Sensors*, 18(7), 2365. <https://doi.org/10.3390/s18072365>.
- Turgut, M. F., & Baykul, Y. (2010). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (Vol. 2). Pegem Akademi.
- VanNatta, M. (2005). Constructing the battered woman. *Feminist Studies*, 31(2), 416-443. <https://www.jstor.org/stable/20459035>
- Watkins, M. W. (2018). Exploratory factor analysis: A guide to best practice. *Journal of black psychology*, 44(3), 219-246. <https://doi.org/10.1177/0095798418771807>
- Wilson, F. R., Pan, W., & Schumsky, D. A. (2012). Recalculation of the critical values for Lawshe's content validity ratio. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 45(3), 197-210. <https://doi.org/10.1177/0748175612440286>
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/369427>
- Yiğit, İ., & Karayılan, G. (2023). Planlanmış davranış teorisinin slaktivizme etkisi: Twitter kullanıcıları üzerine bir araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 27(2), 297-318. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/218597>

EK: Sporda Bir Eylem Biçimi Olarak Slactivizm Ölçeği "SÖ"

Sporda Bir Eylem Biçimi Olarak Slactivizm Ölçeği "SÖ"			Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Sayın Katılımcı; Aşağıda size, dijital eylemcilik konusundaki davranışlarınızı ölçme amacıyla birtakım sorular yöneltilmiştir. Size sunulan maddelerin doğruluğu ya da yanlışlığı yoktur. Size uygunluğu vardır. Lütfen, ölçeğe yer alan maddeleri, size uygun şekilde ve içtenlikle doldurunuz.							
Desteklediğim takım ya da sporcu hakkında, ben bir taraftar gözüyle;							
Sosyal Değişim	1	Sosyal medya paylaşımı yapmanın etkili olduğunu düşünürüm.	5	4	3	2	1
	2	Dijital platformların, fırsatların yanı sıra meydan okumaları da beraberinde getirdiğini düşünürüm.	5	4	3	2	1
	3	Sportif manada bir kriz çıktığında, bu krizin çözümü için üretilen paylaşımlara destek olurum.	5	4	3	2	1
	4	Instagram hesaplarında yapmış olduğu paylaşımların taraftar etkileşimini arttırdığına inanırım.	5	4	3	2	1
	5	Sosyal medyadan spor kampanyasına destek vermek, bizzat katılmak kadar önemlidir.	5	4	3	2	1
	6	Çevrimiçi paylaşımlar, sporda sorunlara dikkat çekmenin etkili bir yoludur.	5	4	3	2	1
	7	Sosyal medya destekleri, sporda değişime katkıda bulunur.	5	4	3	2	1
	8	Sporda yer alan sorunlar, sosyal medya paylaşımları ile geniş kitlelere duyurulur.	5	4	3	2	1
	9	Sporda sosyal medya paylaşımı, toplumsal değişime katkı sunar.					
	10	Savunduğum değerleri yaymak için sosyal medya etkili bir araçtır.	5	4	3	2	1
	11	Sosyal medya paylaşımı yapmak tribünde desteklemek kadar önemlidir.	5	4	3	2	1
	12	Sosyal medya paylaşımı yaptığımda, takımıma katkı sağladığıma inanırım.					
	13	Sosyal medya paylaşımları, diğer taraftarları ateşlemek/ harekete geçirmek için etkilidir.	5	4	3	2	1
Etkileşim ve Motivasyon	14	Düşüncelerimi yansıtan hashtaglere destek veririm.	5	4	3	2	1
	15	Desteklediğim takımın lakap/sembollerine sosyal medyamda yer veririm.	5	4	3	2	1
	16	Takip ettiğim oyun-müسابaka-yarışma sırasında olumlu fikirlerimi paylaşım yaparım.	5	4	3	2	1
	17	Beğendiğim sportif yorumu retweetlerim.	5	4	3	2	1
	18	Sportif düşüncelerime, durum güncellemelerimde yer veririm.	5	4	3	2	1
	19	Aynı düşüncede olduğum sosyal medya paylaşımlarını ben de paylaşıyorum.	5	4	3	2	1
Dijital Aktivizm Katılımı	20	Çevrimiçi planlanan protestolara katılırım.	5	4	3	2	1
	21	İnandığım sosyal medya paylaşımlarının çevrem tarafından paylaşılmasını isterim.	5	4	3	2	1
	22	Takip ettiğim oyun-müسابaka-yarışma sırasında olumsuz fikirleri paylaşım yaparım.	5	4	3	2	1
	23	Herhangi bir sosyal medya platformu üzerinden eleştiri ya da destek amacıyla hesap açarım.	5	4	3	2	1
	24	Yönetici, antrenör vb spor insanının istifasını istendiği paylaşımlara destek olurum.	5	4	3	2	1